

Ulkoinen laskentatoimi vaatetusalan kiertotalousyritysten näkökulmasta

Roosa Savolainen

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Amk-opinnäytetyö

2024

Tiivistelmä

Tekijä Roosa Savolainen
Tutkinto Tradenomi
Opinnäytetyön nimi Ulkoinen laskentatoimi vaatetusalan kiertotalousyritysten näkökulmasta
Sivu- ja liitesivumäärä 55 + 4
<p>Tämä opinnäytetyö käsittelee ulkoista laskentatoimea vaatetusalan kiertotalousyritysten näkökulmasta. Kiertotalous tarkoittaa tuotanto- ja kulutusmallia, jossa pyritään pidentämään tuotteiden elinkaarta ja säilyttämään olemassa olevat materiaalit kierrossa mahdollisimman pitkään. Muun muassa lainaaminen, vuokraaminen, uudelleenkäyttö, korjaaminen, kierrättäminen ja kunnostaminen ovat tärkeitä keinoja edistää kiertotaloutta.</p> <p>Vaateteollisuus hyödyntää pitkälti uusiutumattomia luonnonvaroja, jonka vuoksi kiertotalouden laajempi käyttöönotto vaatetusallalla erilaisten kiertotalousliiketoimintamallien, kuten kirpputorien, vaatteiden vuokrauksen ja huoltopalveluiden avulla on välttämätöntä ylikulutuksen rajoittamiseksi. Kiertotalousyrityksillä on vaikeuksia soveltaa nykyisiä lineaariselle talousmallille suunnattuja kirjanpitosäännöksiä, eikä kiertotalousyritysten tilinpäätös aina tuo esille yrityksen todellista arvoa.</p> <p>Tietoperustassa käsiteltiin kiertotaloutta sekä kirjanpidon ja verotuksen keskeisiä periaatteita. Ensimmäisessä tietoperustan luvussa esiteltiin kiertotalousliiketoimintamallit, perehdyttiin kiertotalouden nykytilaan vaatetusallalla sekä tutustuttiin erilaisiin toimiin kiertotalouden edistämiseksi. Tietoperustan toinen luku käsitteli puolestaan kirjanpitoa ja verotusta. Luvussa käytiin läpi kiertotalousyritysten kirjanpitoa haasteita, nykyisiä kirjanpitosäännöksiä sekä kiertotalousyrityksiä koskevia verotusohjeita.</p> <p>Tässä tutkimuksessa selvitettiin, miten kiertotalousyritykset toteuttavat ulkoista laskentatoimea ja millaisia haasteita yritykset kokevat aiheeseen liittyen. Tutkimus rajattiin koskemaan vaatetus-alaa ja yrityksiä, jotka noudattavat suomen kirjanpitolakia. Tutkimus toteutettiin laadullisella tutkimusotteella ja tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoiduilla haastattelulla. Tutkimusaineisto käytiin läpi tutkimuksen alakysymyksien avulla, jonka jälkeen tutkimusaineistoa yhdisteltiin ja verrattiin tutkimuksen tietoperustaan. Lopuksi tehtiin johtopäätöksiä, pohdittiin tutkimuksen luotettavuutta, eettisyyttä sekä kehittämis- ja jatkotutkimusehdotuksia. Tutkimus toteutettiin aikavälillä 28.4.2023–15.5.2024.</p> <p>Tutkimustulokset vastasivat pääosin aiempaa tutkimustietoa. Johtopäätöksinä on esitetty muun muassa haasteet nykyisten kirjanpitosäännösten soveltamisessa kiertotalousliiketoiminnan kirjanpitoon. Kiertotalousyritykset ovat löytäneet keinoja toteuttaa kirjanpitoa nykyisten säännösten puitteissa, mutta epävarmuutta on selkeästi havaittavissa. Myös ulkoisen laskenta on vaatinut tarkkuutta ja monitasoista raportointia. Verotusmenettelyn on katsottu olevan jokseenkin epäselkeää. Yritykset, kirjanpitäjät ja viranomaiset ovat kohdanneet haasteita muuttuvassa kirjanpito-ympäristössä, jonka vuoksi jatkotutkimuksille, ohjeille ja uusille säännöksille on nähty olevan tarvetta.</p>
Asiasanat kiertotalous, kirjanpito, laskentatoimi, kierrätetyn omaisuuden arvostus, kirjanpitolaki, käytetyn tavaran arvonlisävero

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen merkitys, tavoitteet ja rajaukset	1
1.2	Tutkimuskysymykset ja peittomatriisi.....	2
1.3	Keskeiset käsitteet	3
2	Kiertotalous	4
2.1	Kiertotalouden liiketoimintamallien luokittelu.....	4
2.2	Kiertotalous vaatetusalalla.....	9
2.3	Kohti kiertotaloutta.....	11
3	Kirjanpito ja verotus kiertotalouden näkökulmasta	15
3.1	Kiertotalouskirjanpito	15
3.2	Kirjanpitosäännökset	18
3.3	Verotus.....	21
4	Tutkimuksen suunnittelu ja toteutus.....	24
4.1	Tutkimusmenetelmän valinta	24
4.2	Tutkimuksen toteutus	25
4.3	Aineiston analysointi.....	26
5	Tutkimustulokset	29
5.1	Taustatiedot haastateltavista yrityksistä	29
5.2	Huomiot ja haasteet ulkoiseen laskentatoimeen liittyen	30
5.3	Kestävän kehityksen raportointi.....	31
5.4	Kirjanpidollinen arvostus	32
5.5	Verotus ja hallitus	34
5.6	Kirjanpitäjien tulevaisuuden taidot	35
6	Pohdinta	37
6.1	Yhteenveto haastattelutuloksista	37
6.2	Tulosten peilaaminen tietoperustaan ja johtopäätökset	38
6.3	Tutkimuksen luotettavuus.....	43
6.4	Eettiset näkökulmat	45
6.5	Jatkotutkimusehdotukset ja kehittämissuositukset	47
6.6	Oman opinnäytetyöprojektin ja oppimisen arviointi	49
	Lähteet.....	51
	Liitteet.....	56
	Liite 1. Haastattelukutsu	56
	Liite 2. Haastattelurunko	57

1 Johdanto

Kiertotalous on tuotanto- ja kulutusmalli, jossa tuotteiden elinkaarta pidennetään ja olemassa olevia materiaaleja pidetään kierrossa mahdollisimman pitkään. Muun muassa lainaaminen, vuokraaminen, uudelleenkäyttö, korjaaminen, kierrättäminen ja kunnostaminen ovat kiertotalouden periaatteiden mukaisia toimintamalleja. Kun tuote saavuttaa elinkaarensa pään, kierrätetään sen materiaalit mahdollisuuksien mukaan, jolloin ne säilyvät kierrossa ja tuottavat arvoa myös jatkossa. (Euroopan parlamentti 2023.)

Vastakohta kiertotaloudelle on lineaarinen talouden malli, jossa tuotteet valmistetaan, kulutetaan ja lopulta hävitetään. Perinteinen lineaarinen talousmalli tarvitsee toimiakseen isoja määriä edullisia ja helpon saatavuuden omaavia raaka-aineita sekä runsaasti energiaa. Väestön kasvun vuoksi raaka-aineiden ja resurssien kysyntä lisääntyy, mutta raaka-aineiden määrä on kuitenkin rajallinen. Tämän vuoksi kiertotalouden lisääminen yhteiskunnassamme on tärkeä keino ympäristön kuormituksen rajoittamiseksi, kasvihuonekaasupäästöjen minimoimiseksi, raaka-aineiden toimitusvarmuuden parantamiseksi, kilpailukyvyyn lisäämiseksi, innovoinnin tehostamiseksi, talouskasvun lisäämiseksi sekä uusien työpaikkojen lisäämiseksi. (Euroopan parlamentti 2023.)

Kiertotalous on tällä hetkellä vahvasti esillä useilla yhteiskunnan tasoilla ja sektoreilla. Euroopan unionin tasolla kiertotaloutta koskevia aloitteita on arviolta useita kymmeniä ja Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on mukana kiertotaloutta koskeva alaluku. Suomen suoriutuminen useiden kiertotalousmittareiden mukaan on kuitenkin heikkoa tai kohtalaista, eikä Suomea voida pitää kiertotalouden edelläkävijänä Euroopan mittakaavassa. Suomi sijoittuu tällä hetkellä hyvin ainoastaan ekoinnovoinnissa. (Kiertotalous-Suomi 2023.) Kiertotalouden tulevaisuuden näkymät ovat kuitenkin lupaavat yhteiskunnan omaksuessa kiertotalouden periaatteita. Uusia käytäntöjä kehitetään jatkuvasti ja muun muassa materiaalien kiertotalousaste on määrä kaksinkertaistaa vuoteen 2035 mennessä. (Suomen ympäristökeskus 2024).

1.1 Tutkimuksen merkitys, tavoitteet ja rajaukset

Kiertotalouteen siirtyminen on mittaamattoman tärkeää maapallon kantokyvyn vuoksi. Nykyiset kirjanpito ja raportointi säännökset on suunniteltu lineaariseen talousmalliin sovellettavaksi, eikä niiden avulla voida mitata kiertotalouden todellista arvoa ja vaikutuksia (Coalition Circular Accounting 2022, 4). Yritykset mittaavat perinteisesti taloudellista suorituskykyään, mutta tänä päivänä myös ei-taloudellisen tiedon mittaaminen ja raportointi on tarpeen. Kirjanpidossa on luotava ja otettava käyttöön uusia kiertotalouskirjanpitomenetelmiä, joiden avulla kiertotalouden vaikutukset ja arvo tulevat huomioiduksi taloudellisen tiedon lisäksi. (Fischer, Geusebroek & Nusseck 2022.)

Toimeksianto saatiin Erasmus + hankkeelta nimeltä ACES, Accounting for Circular Economy and Sustainability. Hankkeessa on mukana kumppaneita Suomesta, Alankomaista, Espanjasta, Kyprokselta ja Itävallasta (Accounting for Circular Economy and Sustainability s.a. a). Vain harvoissa korkeakouluissa on saatavilla koulutusta kiertotalouden kirjanpidosta. ACES-hankkeen tavoitteena on luoda korkeakouluihin oppimateriaalia kiertotalouden vaikutuksista kirjanpitoon. (Accounting for Circular Economy and Sustainability s.a. b.) ACES-hanke käyttää opinnäytetyötä varten kerättyä haastatteluaineistoa osana omaa laajempaa tutkimusta, jonka tarkoituksena on kerätä tietoa kiertotalousyritysten tämänhetkisestä taloushallinnon tilanteesta.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten kiertotalousyritykset toteuttavat ulkoista laskentatoimea ja ovatko yritykset kohdanneet haasteita nykyisten säännösten soveltamisessa kiertotalousliiketoiminnan kirjanpitoon. Tutkimus on rajattu koskemaan vaatetusalaa ja suomalaisia toimijoita. Toimialaksi valittiin vaatetusala, sillä tutkija kokee alan mielenkiintoiseksi ja merkittäväksi aiheen kontekstissa. Alalla on runsaasti erilaisia kiertotalouden mukaisia toimijoita, kuten vaatelainaamot, modernit kirpputorit ja kierrätysmateriaalien uusiokäyttöön perustuvat yritykset. Laskentatoimen näkökulmasta aihe on rajattu suomalaisiin yrityksiin, jotka soveltavat kirjanpidossaan suomen kirjanpitolakia. Tutkimuksessa käsitellään ainoastaan ulkoista laskentaa, mutta ACES-hankkeessa tutkitaan myös yritysten sisäistä laskentaa. Opinnäytetyö sisältää teemahaastatteluita, joihin kysymysrunko on saatu ACES-hankkeelta, jotta saadut tulokset ovat vertailukelpoisia hankkeen muiden haastattelujen kanssa.

Tutkimus on tyypiltään laadullinen tutkimus, jossa yhdistellään haastatteluaineistoa aiempaan tietoon etsien yhteneväisyyksiä ja eroja haastateltavien kokemusten ja tietoperustan välillä. Tutkimustulokset ovat merkittäviä, sillä on tärkeää saada käsitys kiertotalousyritysten kirjanpidon nykyisestä tilanteesta. Jatkuvasti muuttuva sääntely tulee vaikuttamaan yritysten kirjanpitoon, jonka vuoksi aiheen tutkiminen on merkityksellistä. Tutkimustulokset voivat toimia pohjana myös erilaisille jatkotutkimuksille.

1.2 Tutkimuskysymykset ja peittomatriisi

Tutkimuksen päätavoitteena on vastata päätutkimuskysymykseen eli selvittää, miten kiertotalousyritykset toteuttavat ulkoista laskentatoimea. Tutkimuksessa pohditaan myös sitä, ovatko kiertotalousyritykset kohdanneet haasteita nykyisten säännösten soveltamisessa kiertotalousliiketoiminnan kirjanpitoon. Päätutkimuskysymykseen pyritään löytämään vastaus alla määriteltyjen alakysymysten avulla.

1. Millaisia huomioita ja haasteita kiertotalousyrityksillä on liittyen ulkoiseen laskentatoimeen?
2. Miten kiertotalousyritykset toteuttavat kestävä kehityksen raportointia?
3. Miten kiertotalousyritykset arvostavat kierrätetyn omaisuuden?

4. Ovatko yritykset tietoisia kiertotalousyritysten veroeduista?
5. Mitä toiveita ja odotuksia kiertotalousyrityksillä on valtiolle liiketoiminnan tukemiseksi?

Peittomatriisi on taulukko, johon kootaan tutkimuksen alaongelmat sekä niihin kytköksissä olevat tietoperustan ja tulososan luvut. Peittomatriisista ilmenee yleensä myös haastattelurungon tai lomakkeen kysymykset, jotka liittyvät kyseiseen alaongelmaan. (Opinnäytetyökoordinaattorit 2022, 4). Taulukossa 1 on esitelty tutkimuksen peittomatriisi, josta ilmenee alaongelmien yhteydet tutkimuksen eri osiin.

Taulukko 1. Peittomatriisi

Alaongelmat	Tietoperustan luku	Tulosluku	Lomakkeen kysymykset
Millaisia huomioita ja haasteita kiertotalousyrityksillä on liittyen ulkoiseen laskentatoimeen?	3.1	5.2, 5.6, 6.2, 6.5	12, 20, 22, 23, 33
Miten kiertotalousyritykset toteuttavat kestävän kehityksen raportointia?	3.1	5.3, 6.2, 6.5	13–17
Miten kiertotalousyritykset arvostavat kierrätetyn omaisuuden?	3.1, 3.2	5.4, 6.2, 6.5	24–29
Ovatko yritykset tietoisia kiertotalousyritysten veroeduista?	3.3	5.5, 6.2, 6.5	30, 36
Mitä toiveita ja odotuksia kiertotalousyrityksillä on valtiolle liiketoiminnan tukemiseksi?	2.2, 2.3	5.5, 6.2, 6.5	31, 37

1.3 Keskeiset käsitteet

Kiertotalous on tuotanto- ja kulutusmalli, joka pidentää tuotteiden elinkaarta ja pitää olemassa olevat materiaalit kierrossa niin pitkään kuin mahdollista (Euroopan parlamentti 2023).

Lineaarinen talousmalli on vastakohta kiertotaloudelle. Siinä tuotteet valmistetaan, kulutetaan ja lopulta hävitetään (Euroopan parlamentti 2023).

Ulkoisen laskentatoimi sisältää kirjanpidon sekä muut yrityksen ulkoisille sidosryhmille, kuten verottajalle tarkoitetut raportit. Ulkoista laskentaa säätelee muun muassa kirjanpitolaki. (Passeli s.a.)

Arvonlisävero on kulutusvero, joka koskee lähes kaikkia tavaroita ja palveluita. Tuotteen tai palvelun myyjä lisää myyntihintaan arvonlisäveron, jonka kuluttaja maksaa osana tuotteen hintaa. (Verohallinto 2022.)

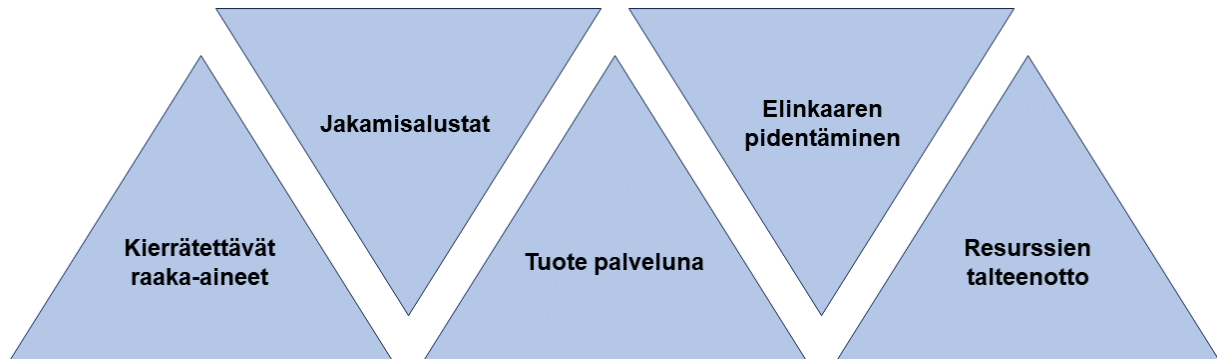
2 Kiertotalous

Kiertotaloudella tarkoitetaan talousmallia, jossa tuotteita ja tavaroita ei tuoteta koko ajan lisää. Sen sijaan kiertotaloudessa keskitytään palveluiden käyttämiseen. Tavaroita jaetaan, vuokrataan, kierrätetään, korjataan ja uudelleenkäytetään niin, että jo valmiiksi olemassa olevien tuotteiden ja materiaalien arvo säilyy mahdollisimman pitkään. Kiertotaloudessa luonnonvarojen kulutus ja talouskasvu eivät ole riippuvaisia toisistaan. (Sjöstedt 2022.) Sitran mukaan viisi keskeistä toimintaympäristön muutosta ovat ilmastokriisi ja luontokato, sääntely ja politiikka, asiakasymmärrys ja muuttuva kuluttaminen, teknologia ja data sekä talouden suunta. Kiertotalous on apukeino jatkuvasti muuttuvaan toimintaympäristöön sopeutumisessa. (Sitra s.a., 9.)

2.1 Kiertotalouden liiketoimintamallien luokittelu

Kiertotalouden liiketoimintamallit luokitellaan eri tavoilla lähteestä riippuen. Luokittelut ovat samankaltaisia, mutta niissä on kuitenkin pieniä eroja. Seuraavaksi esitellään kolme erilaista tapaa luokitella kiertotalouden liiketoimintamallit.

Kiertotalouden liiketoimintamallit Sitran jaottelun mukaisesti

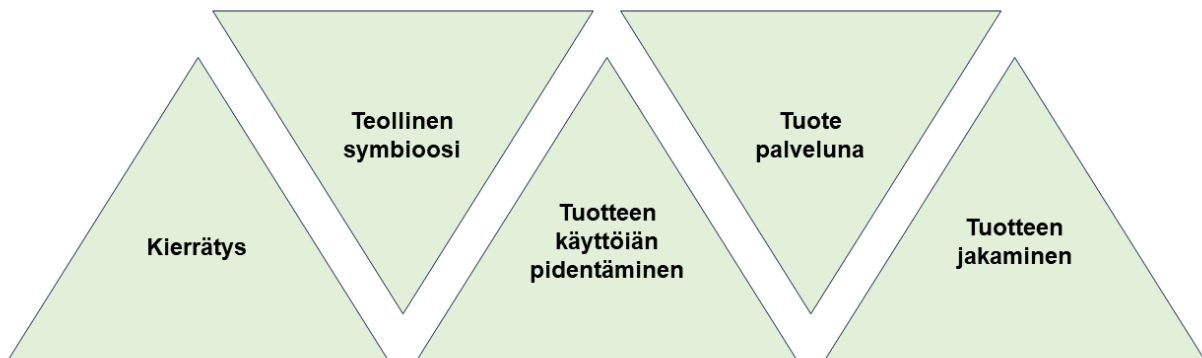

Kuva 1. Kiertotalouden liiketoimintamallit Sitran jaottelun mukaisesti

Sitra (s.a., 11) jakaa kiertotalouden liiketoimintamallit viiteen kategoriaan. Ensimmäinen näistä on kierrätettävät raaka-aineet, jossa tuotannossa hyödynnetään uusiutuvaa energiaa sekä kierrätettäviä ja biopohjaisia raaka-aineita. Tuotesuunnittelun tulee olla kestävä, tuotteita tulee voida korjata ja lopulta kierrättää. Toinen liiketoimintamalli on jakamisalustat, jotka kattavat esimerkiksi tuotteiden vuokraamisen, yhteiskäytön ja jakamisen. Tällä pyritään siihen, että tavaroiden ja resurssien käyttöaste kasvaa. Kolmas kategoria on tuote palveluna, jossa tuloja kerätään palvelu- tai vuokrasopimuksista. Tässä asiakas maksaa toiminnosta tai suorituskyvystä sen sijaan, että omistaisi tuotteen. (Sitra s.a., 11.)

Elinkaaren pidentäminen on Sitran mukaan neljäs liiketoimintamalli. Siinä tuotteet pidetään niiden alkuperäisessä käyttötarkoituksessa niin pitkään kuin mahdollista muun muassa korjaamalla, huoltamalla, päivittämällä, uudelleenmyymällä ja -valmistamalla tuotteita. Viides kategorია on resursien talteenotto, jossa arvoa sisältävät ja käyttökelpoiset materiaalit otetaan talteen jätteestä tai tuotannon sivuvirrasta. (Sitra s.a., 11.)

Kiertotalouden liiketoimintamallit GATE C:n jaottelun mukaisesti

Kuva 2. Kiertotalouden liiketoimintamallit GATE C:n jaottelun mukaisesti

Kiertotalouskonsultointiin keskittyvä GATE C (s.a.) jakaa kiertotalouden liiketoimintamallit viiteen luokkaan: kierrätykseen, teolliseen symbioosiin, tuotteen käyttöiän pidentämiseen, tuote palveluna sekä tuotteen jakamiseen. Materiaalien kierrätys voidaan jakaa avoimiin ja suljettuihin kiertoihin. Teollisessa symbioosissa yritykset käyttävät toisen yrityksen tuotannosta aiheutuvaa jätettä omana raakamateriaalinaan. Tuotteen käyttöiän pidentäminen voidaan jakaa neljään kokonaisuuteen: Korjaamiseen ja huoltoon, uudelleenmyyntiin, kunnostamiseen ja uudelleenvalmistukseen. Tuote palveluna on puolestaan jaettu kahteen osaan, ensimmäisessä maksetaan tuotteen käytöstä ja toisessa puolestaan tuloksesta. Viimeisessä liiketoimintamallissa, tuotteen jakamisessa, tuotetta voidaan jakaa organisaation sisällä, mutta myös eri organisaatioiden välillä. (GATE C s.a.)

Ellen MacArthur Foundation (2022a; 2022b) jakaa perhosdiagrammina kutsutun kiertotaloussysteemin kahteen pääsykliin, tekniseen- ja biologiseen kiertoon. Teknistä kiertoa sovelletaan tuotteille, joita enemmän käytetään kuin kulutetaan. Materiaalit pyritään pitämään kierrossa sen sijaan, että ne päätyisivät jätteeksi. Diagrammin sisäkehällä olevien tasojen avulla pystytään säilyttämään eniten arvoa, sillä näillä tasoilla tuotteet pyritään pitämään kokonaisina eikä niiden osien erottamiseen ja uudelleenvalmistukseen kulu energiaa ja aikaa. Näin ollen sisemmällä kehällä olevia tasoja tulisi priorisoida yli uloimpien, vaikka uloimmat kehät ovat tärkeä osa kiertotaloutta niiden palautuksessa käytettyjen tuotteiden materiaalit uudelleen kiertoon. Jotta perhosmalli toimisi parhaiten,

tuotteet tulisi olla valmistettu niin, että ne toimivat muun muassa jakamiseen vahvan materiaalin ansiosta tai että niitä on mahdollista huoltaa varaosien helpon saatavuuden takia. (Ellen MacArthur Foundation 2022a.)

Perhosmallin biologisten kiertojen puoli on tarkoitettu biohajoaville ja turvallisesti maaperään palautettaville materiaaleille. Nämä tuotteet ovat pääasiassa kulutettavia, kuten elintarvikkeet. Joidenkin tekniseen kiertoon kuuluvien biohajoavien materiaalien, kuten puuvillan ja puun siirtyminen biologiseen kiertoon on myös mahdollista siinä vaiheessa, kun materiaalit ovat hajonneet siihen pisteeseen, että niitä ei voida enää käyttää uusien tuotteiden valmistamiseen. (Ellen MacArthur Foundation 2022b.) Alla on esitelty Sitran tekemä suomenkielinen versio Ellen MacArthur säätiön perhosdiagrammista.

Kuva 3. Ellen MacArthur säätiön perhosdiagrammi (Järvinen ym. 2017, 20)

Ellen MacArthur säätiön perhosmallin teknisten kiertojen puoli koostuu sisältä ulospäin tarkastellessa seuraavista tasoista tai silmukoista: jakamisesta, huoltamisesta, uudelleenkäytöstä, uudelleenjakelusta, kunnostamisesta, uudelleenvalmistamisesta ja kierrätyksestä. Jakamisessa on kyse tuotteiden käytön lisäämisestä. Jakaminen ei sovi kaikille tuotteille, mutta sitä voidaan hyödyntää monien tuotteiden kohdalta. Esimerkiksi työkaluille on kehitetty kirjastoja tai lainamoja, joissa käyttäjä maksaa jäsenmaksua ja saa sen vastineeksi lainata laadukkaita työkaluja ilman tarvetta omistaa omia työkaluja. Samaa käytäntöä voidaan soveltaa moniin muihin tuotteisiin, kuten

vaatteisiin jaettujen vaatekaappien avulla, autoihin jakamisalustojen avulla ja huoneistoihin hyödyntämällä palveluita kuten Airbnb:ta. (Ellen MacArthur Foundation 2022a.)

Huoltamisen avulla pyritään hyödyntämään tuotteen arvo mahdollisimman hyvin pidentämällä sen käyttöikä. Huoltamalla tuotteet pysyvät hyväkuntoisina ja vikoja sekä rikkoontumisia voidaan ennaltaehkäistä. Vaatteet ovat hyvä esimerkki huoltamisen tärkeydestä, sillä vaatteet saadaan pysymään hyväkuntoisina pidempään oikean huollon avulla. Yritykset, kuten Clothes Doctor kannustavat ihmisiä pitämään vaatteistaan parempaa huolta jakamalla tietoisuutta niiden hoidosta ja ylläpidosta. (Ellen MacArthur Foundation 2022a.)

Perhosmallin seuraava taso on uudelleenkäyttö, jolla tuotteet pidetään alkuperäisessä muodossaan ja käyttötarkoituksessaan. Uudelleenkäyttöä voidaan soveltaa laajalti eri tuotteisiin, mutta uudelleenkäytettäviin pakkauksiin se sopii erityisen hyvin vähentämällä tehokkaasti pakkausjätettä. Yleinen ja suosittu uudelleenkäyttötapa on myös käytettyjen vaatteiden myynti ja ostaminen esimerkiksi jälleenmyyntialustojen kautta. Näin vältetään käyttökelpoisten tuotteiden jätteenä päätyminen, tarve valmistaa uusia tuotteita sekä säästetään usein myös rahaa. Uudelleenjakelun avulla tuotteet pidetään käytössä. Tuotteita voidaan ohjata niille tarkoituilta markkinoilta toisaalle. Hyvä esimerkki uudelleenjakelusta on vaatetusyritykset, jotka voivat siirtää tietyssä myymälässä huonosti kaupaksi menevät vaatteet toiseen toimipisteeseen. (Ellen MacArthur Foundation 2022a.)

Tuotteiden kunnostamisen avulla voidaan puolestaan palauttaa tuotteelle kuuluva arvo. Kunnostaminen pitää sisällään muun muassa osien korjaamisen ja vaihtamisen, ulkonäön parantamisen sekä erilaiset päivitykset. Tuotteiden käyttäjät voivat kunnostaa tuotteitaan itse, mutta lukuisat yritykset tarjoavat myös kunnostamispalveluita, joita kuluttajat voivat tarvittaessa hyödyntää. Kunnostaminen on nykypäivänä monen yrityksen liiketoiminnan keskiössä, yritys voi esimerkiksi ostaa käytettyjä ja viallisia tuotteita, kunnostaa ne ja lopulta myydä ne eteenpäin. Tällöin tuotteen myyntihinta on usein huomattavasti täysin uutta tuotetta edullisempi. (Ellen MacArthur Foundation 2022a.) Kunnostamiseen liittyy myös usein haasteita. Varaosia voi olla hankala saada käsiinsä tai tuotteita ei ole suunniteltu kunnostettaviksi. Muun muassa Right to Repair liike tuo vahvasti esille tuotteen kunnostettavuuden tärkeyden. Tuote tulisi suunnitella pitkäkestoiseksi, mutta myös helposti kunnostettavaksi. Liike nostaa vahvasti esille myös varaosien saatavuuteen liittyvät haasteet. He vetoavat, että jokaisella tulisi olla mahdollisuus kunnostaa tuotteensa halutessaan itse ja näin ollen varmistaa varaosien ja huolto-oppaiden saatavuus. (Right to Repair s.a.)

Uudelleenvalmistus vaatii enemmän investointeja laitoksiin ja koneisiin, kuin yllä mainitut teknisen kierron muut vaiheet. Tämä on silti tärkeä osa kiertoa, sillä tuotteiden pysyminen kierrossa luo kustannussäästöjä niin yrityksille kuin asiakkaille. Uudelleenvalmistusta voidaan käyttää silloin, kun tuotetta ei voida enää pitää kierrossa sen nykyisessä tilassa ja vaatii intensiivisempiä toimenpiteitä

arvon säilyttämiseksi. Uudelleenvalmistus pitää sisällään tuotteiden ja komponenttien uudelleensuunnittelun niin, että tuotteesta saadaan saman kuntoinen kuin uudesta, tai jopa parempi. Uudelleenvalmistetuissa tuotteissa on tyypillisesti takuu, joka voi olla myös uuden tuotteen takuuta kattavampi. (Ellen MacArthur Foundation 2022a.)

Teknisen kierron viimeinen vaihe on kierrätys, jota hyödynnetään, kun tuotetta ei voida enää käyttää, eikä sitä voida kunnostaa tai uudelleenvalmistaa. Kierrätys on viimeinen tapa pitää materiaalit käytössä ja välttää niiden päätyminen jätteeksi. Tuotteita kierrätettäessä niiden valmistamiseen käytetty energia ja aika valuu hukkaan, mutta materiaalien arvo saadaan kerättyä talteen. Kierrätys on siis tuotteen tai sen osien muuttamista perusmateriaaleiksi tai aineiksi, jotka voidaan jälleen prosessoida uusiksi materiaaleiksi. Kierrätettäväksi suunnittelu on tärkeää kaikille teknisen kierron tuotteille, mutta etenkin sellaisille tuotteille, jotka eivät sovellu muihin teknisen kierron vaiheisiin. Tärkeimpinä voidaan nostaa esille muun muassa kertakäyttöiset pakkaukset, joita tulisi muutenkin suosia vain siinä tapauksessa, jos tuotetta ei voida suunnitella kierrätettäväksi ja uudelleenkäytettäväksi. (Ellen MacArthur Foundation 2022a.)

Biologisen kierron ytimessä on puolestaan regeneraatio, joka on myös kiertotalouden kolmas periaate. Siinä tarkoituksena on rakentaa luonnon pääomaa sen sijaan, että sitä kulutettaisiin jatkuvasti, kuten lineaarisessa mallissa. Regeneraatioissa käytetään viljelymuotoja, joiden avulla maaperää uudistuu ja luonnon monimuotoisuus lisääntyy. Laajempi ravintosysteemi palauttaa biologisia materiaaleja maahan sen sijaan, että ne tuhlattaisiin. Regeneraatioissa on kyse siitä, ettei ympäristön vahingoittamista yritettäisi minimoida, vaan aktiivisesti parantamaan sitä. (Ellen MacArthur Foundation 2022b.)

Maataloudessa biologisten luonnonvarojen lähteiden kuten maatilojen, metsien ja kalastuksen hoitoa voidaan toteuttaa kestäväällä tavalla tuottaen myönteisiä vaikutuksia luonnolle. Tavoitteena ovat terve maaperä, paikallisen biodiversiteetin parantaminen, ilman ja veden laadun kohentaminen sekä hiilen varastointi maaperään. Käytännöt, kuten regeneratiivinen maatalous, vesiviljely, agroekologia, peltometsätalous ja suojeluviljely auttavat saavuttamaan nämä tavoitteet. Lisäksi orgaanisten jättevirtojen ravinteet voidaan palauttaa maaperään kompostoinnin ja anaerobisen mädätyksen avulla, estäen maaperän köyhtymisen ja vähentäen tarvetta kemiallisille lannoitteille. (Ellen MacArthur Foundation 2022b.)

Biokaasua, jota valmistetaan pääasiassa metaanista ja hiilidioksidista, voidaan tuottaa sekä kompostoinnin että anaerobisen mädätyksen avulla ja käyttää maakaasun kaltaisena energianlähteenä. Energian talteenotto on osa kiertotaloutta, koska se on sivutuote prosessissa, jossa orgaaninen materiaali palautetaan maaperään. Kaskadiperiaatteen mukaan materiaaleista hyödynnetään myös niiden sivutuotteet muiden materiaalien valmistamiseen, esimerkiksi tekemällä

appelsiininkuorista tekstiilejä. Periaatteen mukaan materiaaleja voidaan siirtää myös esimerkiksi eläinten rehuksi. Kun tuotteet ja materiaalit saavuttavat sen pisteen, ettei niitä voida enää käyttää, siirtyvät ne biologisen syklin ulompiin kehiin, joissa ne palautetaan maaperään. Raaka-aineista voidaan myös tuottaa biojalostamoissa vähäisiä mutta korkean arvon kemiallisia tuotteita. (Ellen MacArthur Foundation 2022b.)

2.2 Kiertotalous vaatetusallalla

Viimeisen 15 vuoden aikana vaatteiden tuotanto on tuplaantunut aiempaan nähden. Viimeaikainen vaateteollisuuden kasvaminen liittyy pikamuotina kutsuttuun ilmiöön, jossa vaatetyylit vaihtuvat nopeasti, uusia mallistoja tuodaan markkinoille jatkuvasti ja hinnat ovat usein alhaisia. On arvioitu, että yli 50 prosenttia tuotetusta pikamuodista heitetään pois alle vuoden kuluessa vaatteiden valmistuksesta. Vaatteet ovat suurin tekstiilien käyttökohde yli 60 prosentin osuudella kaikesta tekstiilistä, ja vaateteollisuuden osuuden oletetaan jatkossakin säilyttävän suurimman käyttöosuuden. Yli 500 miljonaan US dollaria menetetään vuosittain vaatteiden alikäytön ja kierrätyksen vähäisyyden vuoksi. Vain alle prosentti vaatteiden valmistamiseen käytetystä materiaalista kierrätetään uusien vaatteiden raaka-aineeksi ja 13 prosenttia materiaalista kierrätetään jollain tapaa vaateen käytön jälkeen. (Ellen MacArthur Foundation 2017, 3–20.)

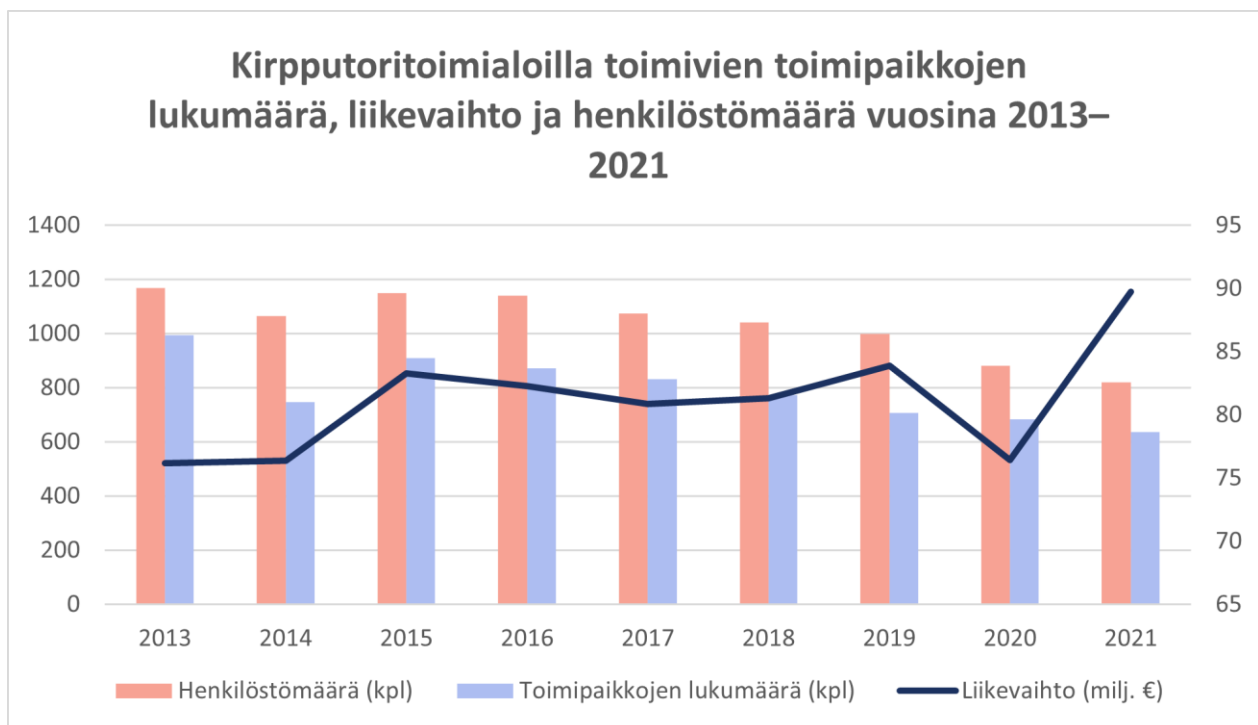
Vaateteollisuus nojaa pitkälti uusiutumattomiin luonnonvaroihin, joita käytetään vuosittain 98 miljoonaa tonnia. Näihin luonnonvaroihin lukeutuu muun muassa synteettisten materiaalien tuotantoon käytetty öljy, puuvillan kasvatukseen käytettävät lannoitteet sekä kemikaalit, joiden avulla tuotetaan, värjätään ja viimeistellään kuituja ja tekstiilejä. Myös vedenkulutus vaateteollisuudessa on merkittävän suurta. Vettä kulutetaan 93 miljonaan kuutiometriä vuosittain, mikä johtaa ongelmiin alueilla, joilla veden saatavuus on niukkaa. Vaatetusala varjostaa myös monet muut ongelmakohdat, kuten muovin päätyminen meriin, työntekijöiden vaaralliset työolosuhteet ja kasvihuonekaasupäästöt. Nykyinen valtavia määriä jätettä tuottava lineaarinen systeemi luo jatkuvasti enemmän painetta rajallisille resursseille. Viime vuosina nykyisen lineaarisen mallin negatiivisista ympäristöllisistä ja sosiaalisista vaikutuksista on alettu olemaan enemmän tietoisia. Niin kuluttajat kuin myös alalla toimivat yritykset ovat alkaneet kiinnittämään huomiota alan epäkohtiin. (Ellen MacArthur Foundation 2017, 20–22.)

Kiertotalouden mukaisia vaatetusalan liiketoimintamalleja ovat muun muassa kirpputorit ja second hand-kaupat, jotka ovat hyvä esimerkkejä pitkän aikaa toimineista kiertotalousyrityksistä. Kirpputori ja second hand-kaupat pidentävät vaatteiden elinkaarta. Nykyisin kirpputorikauppaa esiintyy myös erilaisilla digitaalisilla alustoilla, joka ovat myös helpottaneet kysynnän ja tarjonnan kohtaamista. Jakamiseen perustuvia vaatetusalan liiketoimintamalleja ovat puolestaan esimerkiksi vaatteiden vuokraukseen keskittyvät yritykset. Liiketoimintamalli voi perustua joko kertavuokriin tai

jäsenyyksiin. Suutarit, ompelimoit sekä muut vaatteille suunnatut huoltopalvelut ovat myös tärkeä osa kiertotaloutta, sillä näiden palvelujen avulla tuotteiden käyttöikä voidaan pidentää. (Hämäläinen 27.1.2022.)

Hämäläisen (27.1.2022) mukaan myös tuotteiden suunnittelu uusiutuvista ja uudelleen käytettävistä materiaaleista koskee vahvasti vaatetusala. Vaatteita valmistetaan perinteisesti uusiutumattomista raaka-aineista, mutta haastetta on pyritty ratkaisemaan muun muassa kehittämällä selluloosakuidusta ekologista ja biohajoavaa kuitua vaatteiden raaka-aineeksi. Lisäksi vaatekstiilien kierrättäminen ja sivuvirtojen hyödyntäminen on tärkeä osa kiertotaloutta. (Hämäläinen 27.1.2022.)

Alla on havainnollistettu Suomen kirpputoritoimialan yritysten liikevaihdon, toimipaikkojen sekä henkilöstön määrien kehitystä vuosina 2013–2021. Kuvasta voidaan havainnoida, että liikevaihto on ensin romahtanut vuonna 2020, mutta lähtenyt tämän jälkeen nousuun ja kasvanut ennätyslukemiin, eli melkein 90 miljoonaan euroon. Henkilöstömäärä sekä toimipaikkojen määrä ovat laskeutuneet kohtuullisen tasaista vauhtia tarkasteluvuosina. Tämä on merkki perinteisen kirpputoritoiminnan taantumisesta. (Tilastokeskus 2023.)

Kuva 4. Kirpputoritoimialoilla toimivien toimipaikkojen lukumäärä, liikevaihto ja henkilöstömäärä vuosina 2013–2021 (Tilastokeskus 2023)

Euroopan Parlamentin mukaan eurooppalaiset kuluttavat tekstiilejä noin 26 kiloa sekä heittävät pois 11 kiloa vuosittain. Jopa 87 % käytetyistä vaatteista poltetaan tai ne päätyvät kaatopaikalle. Pikamuoti on ollut valtava tekijä lisääntyneen kulutuksen taustalla ja sosiaalisen median takia

vaihtuvat trendit leviävät maailmalle entistä nopeammin. Näihin haasteisiin pyritään vastaamaan Euroopan komission tekstiilistrategian avulla. Muutoksia pyritään tekemään muun muassa lisäämällä vaatevuokrausta ja muita alan innovaatioita, tuotteiden suunnittelemisella kestäviksi, helposti uudelleenkäytettäviksi ja kierrätettäviksi, sekä puuttamalla pikamuotiin. Myös kuluttajien ohjaaminen laadukkaampien ja kestävämpien hankintojen pariin sekä kuluttamisen vähentäminen ovat tärkeitä elementtejä tilanteen muuttamiseksi. (Euroopan parlamentti 2024.)

Maaliskuussa 2024 Euroopan parlamentti esitti muutoksia tekstiilijätteen käsittelyä koskeviin säästöksiin. Ehdotettu jätedirektiivin päivitys edellyttäisi valmistajilta enemmän vastuuta, mikä tarkoittaa sitä, että tekstiilien valmistajien ja EU:n sisämarkkinoille näitä tuotteita tuovien yritysten tulisi kattaa tekstiilien keräämisen, lajittelun ja kierrätyksen kustannukset. (Euroopan parlamentti 2024.)

2.3 Kohti kiertotaloutta

Ilmastonmuutos ja ympäristön pilaantuminen ovat merkittävä uhka Euroopalle ja koko maailmalle. Euroopan vihreän kehityksen ohjelman avulla pyritään vastaamaan näihin haasteisiin ja muuttamaan EU moderniksi, resurssitehokkaaksi ja kilpailukykyiseksi taloudeksi. Vihreän kehityksen ohjelma pyrkii siihen, että vuoteen 2050 mennessä ei aiheuteta kasvihuonekaasujen nettopäästöjä, talouskasvu pidetään erillään resurssien käytöstä ja ihmisiä eikä alueita jätetä jälkeen. (Euroopan komissio s.a. a.)

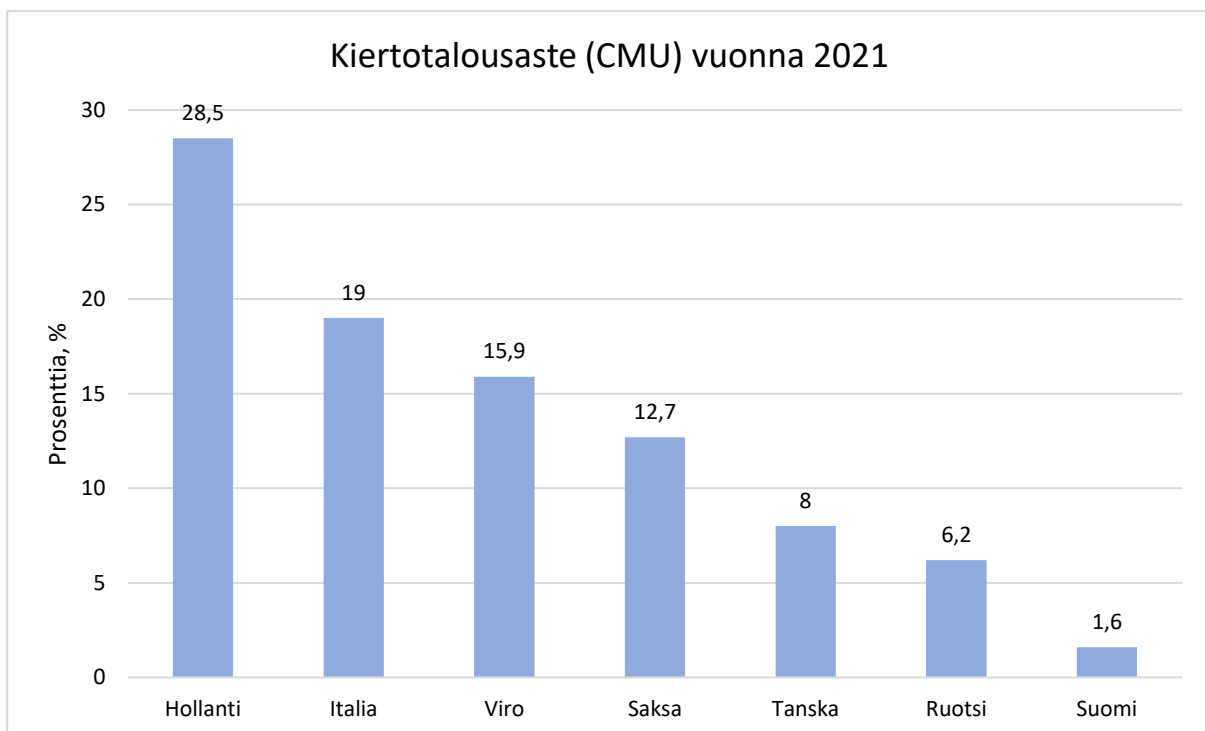
Euroopan komission mukaan EU:n ilmastolaissa on sitoumus tehdä Euroopasta maailman ensimmäinen ilmastoneutraali maanosa. Kaikki 27 EU-maata ovat sitoutuneet tähän ohjelmaan ja ensimmäisenä tavoitteena on päästöjen pienentäminen vähintään 55 prosentilla verrattuna vuoden 1990 tasoihin vuoteen 2030 mennessä. EU:n oikeudellisesti sitovien ilmastotavoitteiden osatekijöitä ovat esimerkiksi päästövähennystavoitteet useilla aloilla, luonnollisten hiilinielujen lisääminen, kansalaisten ja pienyritysten sosiaalinen tuki ja päivitetty päästökauppajärjestelmä, jossa rajoitetaan päästöjä, asetetaan saasteille hinta sekä investoidaan vihreään siirtymään. (Euroopan komissio s.a. b.)

EU:lla on myös kattava, rohkea ja pitkän aikavälin biodiversiteettistrategia luonnon suojelemiseksi ja ekosysteemien pilaantumisen peruuttamiseksi. Strategian päämääränä on saattaa Euroopan biodiversiteetti elpymisen tielle vuoteen 2030 mennessä ja siinä esitetään konkreettisia toimenpiteitä ja sitoumuksia. Strategia on ehdotus EU:n osuudeksi tuleviin kansainvälisiin neuvotteluihin vuoden 2020 jälkeisestä maailmanlaajuisesta biodiversiteettikehyksestä sekä olennainen osa Euroopan vihreää sopimusta, joka tukee samalla vihreää elpymistä Covid-19-pandemian jälkeen. Strategian tavoitteena on rakentaa yhteiskuntiemme kykyä kohdata ja kestää tulevat uhat, kuten

ilmastonmuutoksen vaikutukset, metsäpalot, ruokaturvattomuus sekä tautiepidemiat muun muassa suojelemalla villieläimiä ja torjumalla laitonta villieläinkauppaa. (Euroopan komissio s.a. c.)

Myös Suomessa on tehty toimenpiteitä kiertotalouden edistämisen puolesta. Valtioneuvoston kiertotalousohjelman visiona on "Suomi 2035: Hiilineutraali kiertotalousyhteiskunta on menestyvän taloutemme perusta". Tämän ohjelman avulla hallitus pyrkii vahvistamaan Suomen roolia kiertotalouden edelläkävijänä. Jotta Valtioneuvoston visio voi toteutua, edellyttää se luonnonvarojen kestävä ja tehokasta käyttöä. Ohjelman tavoitteena on muun muassa uusiutumattomien luonnonvarojen kulutuksen vähentäminen ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö, joka edellyttää, ettei kotimaan primääri- ja raaka-aineiden kulutus vuonna 2035 ylitä vuoden 2015 tasoa, resurssien tuottavuus kaksinkertaistetaan vuoden 2015 tasosta vuoteen 2035 mennessä ja materiaalien kiertotalousaste kaksinkertaistuu vuoteen 2035 mennessä. (Ympäristöministeriö s.a.)

Kiertotalousaste (CMU) kuvaa kierrätetyn materiaalin osuutta kaikkien materiaalien käytöstä. Ympäristöministeriön mukaan Suomessa kiertotalouden tila on enintään eurooppalaista keskitasoa tai sitä alhaisempi. Resurssituottavuuden, materiaalien kiertotalousasteen sekä yhdyskuntapakkaus- ja rakennusjätteen kierrätyksen osalta Suomi sijoittuu heikosti verrattuna muihin EU maihin. Kiertotalousasteen nostaminen vaatii erityisesti raaka-aineita käyttävien teollisuuden alojen kehittämistä, kuten hiekan, soran tai rakennusmateriaalien uudelleenkäyttöä. (Valtioneuvosto 2023, 7.)

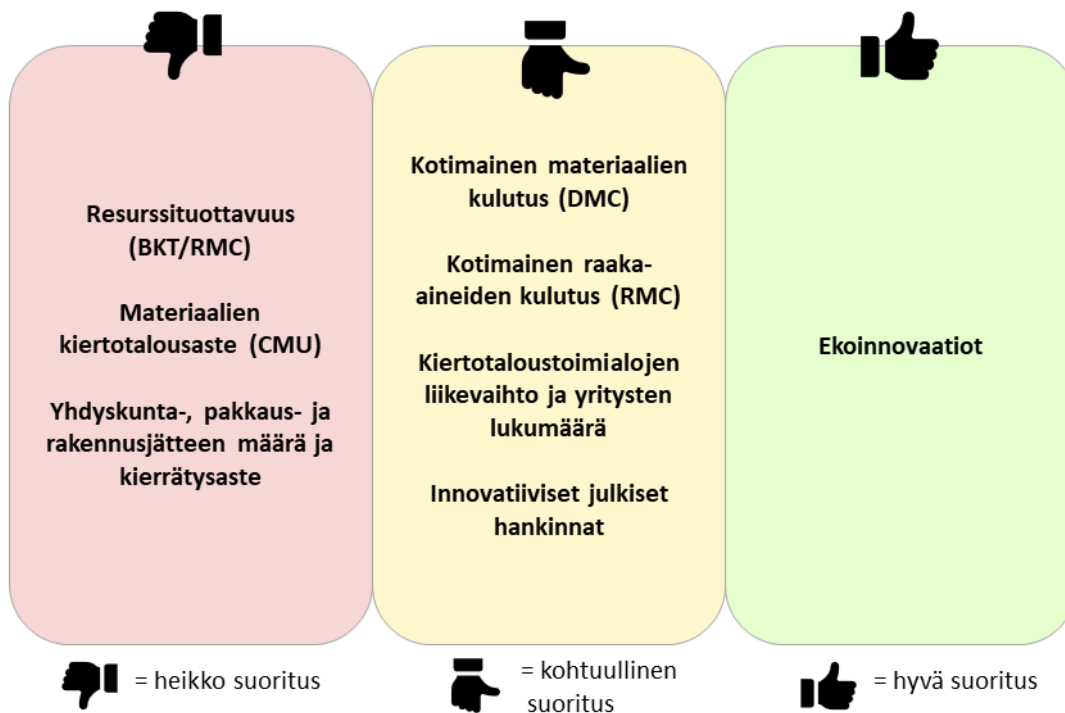
Kuva 5. Kiertotalousaste (CMU) vuonna 2021 (mukaillen Eurostat 2024)

Kiertotalouden green dealin tarkoituksena on nopeuttaa yhteiskuntamme siirtymistä kiertotalouden mukaiseen toimintaan vuoteen 2035 mennessä. Green deal koostuu tutkimuslaitosten tekemästä skenaariotyöstä sekä mukana olevien toimijoiden kiertotaloutta edistävästä vähähiilistä vapaaehtoisista sitoumuksista. Mukana green dealissa on yli 80 toimijaa. Ympäristöministeriön kiertotalousohjelman tavoitteisiin pääseminen edellyttää sitä, että raaka-aineiden kulutusta on vähennettävä nopeasti. Green dealin skenaariotyön alustavien arvioiden mukaan kulutamme luonnonvaroja enemmän vuonna 2035 kuin nyt. (Valtioneuvosto 2023, 8–9.)

Green dealin tutkimuslaitosten tekemässä skenaariotyössä nousi esille kuusi muutosaluetta, joiden kautta kiertotaloutta tulisi edistää. Näitä ovat resurssiviisaat rakennukset tarkoittaen neitseellisten luonnonvarojen käytön vähentämistä rakentaessa, kiertävät maa- ja kiviainekset vähentäen kyseisten aineiden käyttöä sekä resurssiviisas tuotanto ja materiaalien kierto eli kierrätysraaka-aineiden, jätteiden ja sivuvirtojen käytön lisäämistä raaka-aineena unohtamatta fossiilisten raaka-aineiden sekä polttoaineiden korvaamista tuotantoprosesseissa. Myös kestävän kulutuksen liiketoiminta ja jakamistalous eli kulutuksen vähentäminen kotitalouksissa kiertotalouden mukaisten tuotteiden ja palveluiden lisäämisellä sekä jakamistalouden edistämällä on nostettu esille skenaariotyössä. Näiden lisäksi resurssiviisas energiantuotanto sekä uudistuva ruokaketju ovat green dealin mukaan tärkeässä roolissa kiertotalouden edistämässä. (Valtioneuvosto 2023, 10–11.)

Kiertotalouden etenemistä on arvioitu ja Valtioneuvoston (2023, 12–13) mukaan kiertotalous ei etene riittävästi nykymallilla ja jotta tavoitteisiin voidaan päästä, on tehtävä merkittäviä poliittisia päätöksiä liittyen esimerkiksi sääntelyyn ja taloudelliseen ohjaukseen. Esimerkkinä näistä päätöksistä Valtioneuvosto nostaa esille verotuksen kiertotalouden kiihdyttäjänä. Toistaiseksi kiertotaloustoimijoiden verorakenteeseen on tehty pieniä muutoksia, kuten jäteveron nostaminen vuodesta 2023, mutta kokonaisvaltainen uudistus puuttuu. (Valtioneuvosto 2023, 12–13.)

Nykytila-arviot kiertotalouden tilasta Suomessa

Kuva 6. Nykytila-arviot kiertotalouden tilasta Suomessa (mukaien Haila ym. 2023)

Yllä olevassa kuvassa havainnollistetaan Suomen nykytilaa kiertotaloudessa. Suomi sijoittuu heikosti resurssituottavuudella (BKT/RMC) mitattuna, eli materiaalien käyttötehokkuus suhteessa bruttokansantuotteeseen on heikko. Materiaalien kiertotalousaste (CMU) on myös heikolla tasolla tarkoittaen sitä, että kierrätetyn materiaalin osuus kaikesta käytetystä materiaalista on vähäistä. Myös yhdyskunta, pakkaus- ja rakennusjätteen määrä ja kierrätysaste on mittauksien perusteella heikolla tasolla. (Halla ym. 2023.)

Kohtuullisesti Suomi on arvioiden mukaan sijoittunut kotimaisten materiaalien kulutuksessa (DMC) sekä kotimaisten raaka-aineiden kulutuksessa (RMC). Myös kiertotaloustoimialojen liikevaihto ja yritysten lukumäärä sekä innovatiiviset julkiset hankinnat ovat arvioiden mukaan kohtuullisella tasolla. Hyvään suoritukseen Suomi on yltänyt ainoastaan ekoinnovaatioiden osalta. (Haila ym. 2023.)

3 Kirjanpito ja verotus kiertotalouden näkökulmasta

Kirjanpidolla tarkoitetaan yrityksen taloudellisten tapahtumien systemaattista muistiinmerkitsemisjärjestelmää, joka on lainsäädännön keinoin säädeltyä. Kirjanpitolaki linjaa, että kirjanpidossa on noudatettava hyvää kirjanpitoa eli käytännössä vakiintuneita menettelytapoja. Kirjanpidon avulla voidaan laatia julkisia asiakirjoja, kuten raportteja, tilinpäätöksiä ja toimintakertomuksia. Kirjanpito on myös perusta yrityksen tiedonantovelvollisuuksille muun muassa verotusta varten. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 17.)

Liiketapahtumien kirjaaminen tapahtuu juoksevassa kirjanpidossa. Liiketapahtumia ovat menot, tulot, rahoitustapahtumat sekä niiden oikaisu- ja siirtomerkinnät. Menot syntyvät, kun yritys hankkii tuotannontekijöitä, kuten raaka-aineita, palveluita, koneita tai työpanoksia. Tulot puolestaan syntyvät, kun yritys myy suoritteitaan, tavaroita ja palveluita. Rahoitustapahtumia ovat esimerkiksi ostojen ja myyntien lisäksi rahoitusfunktioon liittyvät tapahtumat, kuten omistajien sijoitukset, voitonjaot ja velanhoito. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 18–19.)

3.1 Kiertotalouskirjanpito

Tällä hetkellä kiertotalousyritykset kohtaavat haasteita sovittaessaan toimintaansa olemassa oleviin säännöksiin ja käyttäessään kirjanpitojärjestelmiä, jotka eivät välttämättä sovellu kiertotalousyrityksille ja kuvaa kiertotalouden todellista arvoa. Kiertotalousyritykset kokevat haasteita kiertotalouden arvon mittaamisessa ja raportoinnissa, sillä keskeiset arvot jäävät usein huomioimatta tai näkyvät puutteellisesti yritysten taseissa. Kiertotalouden kirjanpito saattaa olla haastavaa ja usein sitä pidetään vain teknisenä asiana, vaikka sillä voisi olla merkittävä rooli kiertotalouden edistämisessä. (Coalition Circular Accounting 2022, 8.) Kirjanpitäjien ja rahoittajien tulee olla valmiita ajattelemaan luovasti arvottaakseen ja hyödyntääkseen muun muassa uusia ansaintamalleja, omistamalleja ja rahoitusrakenteita. Finanssialan sääntelyviranomaisten olisi hyvä sallia erilaiset kokeilut, sillä sääntelyn muutosvauhti on usein hidasta. (Coalition Circular Accounting 2022, 22.)

Kiertotalouden kirjanpito kuvaa käytäntöä, jossa mitataan ja analysoidaan yrityksen taloudellista ja ei-taloudellista suorituskykyä, jotta kiertotalousliiketoiminnan arvo ja vaikutukset voitaisiin huomioida tarpeeksi hyvin. Se ylittää yrityksen rajoittuneen, rahoitus pohjaisen kirjanpidon ja edustaa sen laajempia vaikutuksia ympäristöön, yhteiskuntaan ja talouteen. Jotkin kirjanpidon uudet ehdotukset, kuten integroitu tuloslaskelma ja monipääomainen tase voivat auttaa saavuttamaan nämä tavoitteet, vaikka niiden laajempi soveltaminen riippuu niiden jatkokehityksestä. Kiertotalouden kirjanpidon avulla yritykset voivat seurata paremmin resurssien käyttöä ja vaikutuksia kannustaen niitä samalla parantamaan suoritustaan. Lisäksi kiertotalouden raportoinnilla voidaan lisätä vastuullisuutta ja painetta toimia kiertotalouden edistämiseksi. Tämä kannustaa yrityksiä muuttamaan

kiertotaloudellisemmiksi ja johtajia näkemään kiertotalouden strategisena asiana. Sijoittajille tarjoutuu mahdollisuus tehdä kestävämpiä päätöksiä, kun heillä on parempaa tietoa yritysten kiertotalouden suorituskyvystä. (Coalition Circular Accounting 2022, 8.)

Tällä hetkellä kirjanpito on kiertotalousyrityksille vaikeaa, koska nykyiset säädökset eivät sovellu ei-lineaarisiin malleihin. Poistamalla lainsäädännöllisiä esteitä kiertotalousliiketoiminnalta lainsäätäjät voivat mahdollistaa kiertotalousyritysten kilpailukyvn kasvun. Rahoitusalan sääntelijöiden tulisi tukea uudenlaista riskinäkemystä ja rohkaista perinteisiä yrityksiä muuttamaan käytäntöjään. Sääntelyviranomaiset voivat edistää ja vaatia kiertotalouden vaikutustietojen sisällyttämistä taloudelliseen raportointiin. Hallituksen tulisi uudelleenarvioida sellaisia verotuskäytäntöjä, jotka kannustavat resurssien tuhlausta. Nämä toimenpiteet tasaavat pelikenttää, edistävät kiertotalousyritysten kasvua ja kannustavat muita yrityksiä ottamaan käyttöön kiertotalouden malleja. Kirjanpitäjät voivat edistää ei-taloudellisen tiedon integroimista taloudelliseen raportointiin ottamalla käyttöön käytännöllisiä ratkaisuja ja lisäämällä tietoisuutta tämän merkityksestä. (Coalition Circular Accounting 2022, 24–25.)

Vuodesta 2023 lähtien uusi kestävyysraportointidirektiivi eli Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) velvoittaa yritykset raportoimaan kiertotaloudesta, mikä kannustaa kirjanpitäjiä ottamaan kiertotalouden huomioon yritysten julkisessa raportoinnissa. Tämä varmistaa sekä positiivisten että negatiivisten vaikutusten asianmukaisen raportoinnin. Kirjanpitäjät voivat myös toimia neuvonantajina raportointiohjeiden luomisessa, jotta vaikutusten mittaaminen ja raportointi olisi tehokkaampaa. (Coalition Circular Accounting 2022, 24–25.) Kestävyysraportointidirektiivi tulee voimakkaasti ohjaamaan organisaatioiden kestävyysraportointia lähivuosina. Tämä direktiivi muuttaa yritysten vastuullisuusraportoinnin kestävyysraportoinniksi. Direktiivin taustana ovat EU:n tavoitteet, kuten kestävä rahoitus sekä vihreä kehitys, joiden tavoitteena on muun muassa pääoman ohjaaminen kestäviin investointeihin ja sijoituksiin. Tämän vuoksi EU pyrkii kehittämään yritysten kestävyysraporttien merkitystä ja vertailukelpoisuutta. Kestävyysraportointidirektiivi tuli voimaan keväällä 2022 ja sen lait tulivat voimaan 31.12.2023. Direktiivillä on vaikutuksia muun muassa kirjanpitolakiin, tilintarkastuslakiin, osakeyhtiölakiin ja osuuskuntalakiin. (Lindman 2024.)

Kestävyysraportointi halutaan nostaa yhtä merkittäväksi kuin tilinpäätös. Kestävyystiedot sisällytetään osaksi toimintakertomusta ja ne allekirjoitetaan hallituksen toimesta samalla tavoin kuin tilinpäätös sekä tiedot ovat osa tilintarkastusta. Tietojen luotettavuus paranee, koska raportit laaditaan yhtenäisen viitekehyksen mukaisesti ja ESG-tiedot tulee varmentaa. Lisäksi pörssiyrityöiden raportointia tullaan valvomaan entistä tarkemmin. Direktiivin takia entistä useammat yritykset kuuluvat raportoinnin piiriin, kestävyysasiat nousevat yritysten strategiassa ja hallitustyössä keskiöön sekä

raportoinnista tulee yhdenmukaisempaa, vertailukelpoisempaa sekä luotettavampaa. (Lindman 2024.)

Raportointivelvollisuutta laajennetaan asteittain niin, että vuodesta 2024 alkaen raportointi koskee suuria EU:n säännellyillä markkinoilla toimivia yli 500 työntekijän yrityksiä. Raportointi näillä yrityksillä alkaa vuonna 2025. Velvollisuutta laajennetaan vuodesta 2025 alkaen listattuihin ja listaamattomiin yrityksiin, jotka täyttävät vähintään kaksi seuraavista ehdoista: taseen loppusumma on vähintään 20 miljoonaa euroa, liikevaihto on vähintään 40 miljoonaa euroa tilikaudessa sekä palveluksessa on noin 250 henkilöä. Raportointi näillä yrityksillä on määrä alkaa vuodesta 2026. Raportointivelvollisuus koskettaa vuonna 2026 myös listattuja pk-yrityksiä sekä joitakin pieniä ja keski-suuria luottolaitoksia sekä vakuutusyhtiöitä. Vuonna 2028 raportointivelvolliseksi tulevat myös EU:n ulkopuoliset yritykset, joilla on tytäryhtiö tai pysyvä toimipaikka EU:n alueella sekä joiden liikevaihto EU-alueella ylittää 150 miljoonaa euroa. (Lindman 2024.)

Kiertotaloudessa kirjanpitoon liittyvien monimutkaisten asioiden käsittely edellyttää organisaatioiden kirjanpitojärjestelmien sopeuttamista, asianmukaisten mittausmenetelmien kehittämistä, tietojenkeruuprosessien tehostamista sekä varmistamista, että relevantit säädökset ja raportointistandardit täyttyvät. Tämä saattaa myös vaatia yhteistyötä muiden sidosryhmien kanssa yhteisten, kiertotaloudelle erityisten kirjanpitoperiaatteiden ja viitekehysten luomiseksi. (Ray & Dubey 2.11.2023.)

Circular Economy Solutions GmbH:n johtama työryhmä on kehittänyt hyväksytyjä arviointimenetelmiä käytettyjen osien arvioimiseksi yli toimialarajojen, parantaen näin rahoituksen saatavuutta kiertotalousyrityksille, jotka käsittelevät käytettyjä osia. Pelkkä ympäristöystävällisyyden tai sosiaalisen vastuun kuvaaminen ei enää riitä, sillä sijoittajat, pankit, asiakkaat ja kumppanit vaativat konkreettisia faktoja. Jotta yritys voi olla kestävä tulevaisuudessa, on sen pystyttävä todistamaan erilaisia kriteerejä. Tavoitteena on selkeiden ja mitattavien tavoitteiden asettaminen, nykytilanteen dokumentointi ja selkeän suunnitelman esittäminen toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi. Kestävyysraportointiin tarvitaan yhtä selkeitä standardeja ja mittausmenetelmiä kuin talousraportointiin. (Lundberg Larsen 2021.)

Varsinaisen taloudellisen toiminnan osalta todellisen vihreän muutoksen varmistamiseksi tarvitaan innovaatioita liiketoimintamalleissa, jotka vaikuttavat tilinpitoon ja taloushallintoon sekä luovat tarpeen uusille rahoitusratkaisuille. Esimerkkinä tästä on kiertotalouteen perustuvat start-up-yritykset, jotka hyödyntävät käytettyjä materiaaleja liiketoimintamallissaan. Tällä hetkellä ei kuitenkaan ole vakiintunutta kirjanpitosääntöä käytettyjen materiaalien arvon määrittämiseksi taseessa. Tämä johdattaa usein keskusteluihin lainanantajien ja sijoittajien kanssa yrityksen arvonmäärittämisestä. (Lundberg Larsen 2021.)

Ratkaisuna tähän haasteeseen Circular Economy Solutions GmbH käynnisti eurooppalaisen työryhmän Ellen MacArthur -säätiön alaisuudessa vuonna 2018. Työryhmä koostuu eri alojen asiantuntijoista ja Ellen MacArthur -säätiön edustajista. Heidän työnsä tuloksena on laadittu ehdotus standardin luomisesta käytettyjen materiaalien arvon määrittämiseksi taseessa, joka noudattaa IFRS-standardeja. Työ perustuu automarkkinaan, jossa käytetään jo useita kiertotalousprosesseja, kuten uudelleenkäyttöä ja kierrätystä. Esimerkiksi 10 % autovaraosien kokonaisliikevaihdosta tulee käytetyistä autoista uudelleenkäsitellyistä osista. Menetelmä on valmisteltu IAS 2:n ja IFRS 13:n pohjalta. Yhteisen menetelmän avulla kaikki sidosryhmät voivat olla varmoja siitä, miten taseessa esitetyt arvot on saavutettu. Tämä auttaa toivottavasti kiertotalousyrityksiä luomaan paremman vuoropuhelun sidosryhmiensä kanssa ja lisäämään ennustettavuutta sijoittajille ja lainantantajille. (Lundberg Larsen 2021.)

3.2 Kirjanpitosäännökset

Tilinpäätöstä laatiessa on tärkeää arvostaa ja jaksottaa erät tilikaudelle. Yrityksen on selvitettävä tai tarkistettava hankkimiansa tuotannontekijöiden hankintamenot tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä. Kun tilinpäätöstä laaditaan, hankintameno vähennetään tilikauden kuluna niiltä osin kuin siihen ei liity enää tulonodotuksia. Mikäli hankintamenoon liittyy vielä tulonodotuksia, voidaan se osa aktivoida taseeseen. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 76–78.)

Kirjanpitolain 1997/1336 4 luvun 5 §:n mukaan "hankintamenoon luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet välittömät menot". Välittömät menot ovat sellaisia, joiden määrä kasvaa toiminnan volyymin kasvaessa eli esimerkiksi tavaroita valmistaessa raaka-ainemenot sekä työpalkkamenot ovat välittömiä menoja. Välilliset menot ovat puolestaan lyhyellä aikavälillä riippumattomia tuotannon määrästä, ja niitä ei tarvitse laskea mukaan hankintamenoon. Esimerkiksi työjohtajan ja kirjanpitäjän palkat ovat tavaroita valmistaessa välillisiä menoja, sillä ne ovat tyypillisesti riippumattomia tuotannon määrästä. Hankintameno hyödykkeille määräytyy lähtökohtaisesti periaatteen käyttövalmiina varastossa -mukaisesti, esimerkiksi jos varastoon ostetaan raaka-aineita, luetaan niiden hankintamenoksi myyjälle maksetun hinnan lisäksi myös ostajan maksamat rahtimenot. Pysyvien vastaavien kohdalla hankintamenoon luetaan esimerkiksi koneesta maksettu hinta, rahtimenot sekä asennusmenot, eli kaikki välttämättömät menot sen saavuttamiseksi, että ostaja saa koneen käyttövalmiiksi omaan tuotantoprosessiinsa. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 78–79.)

Hankintamenoon ei voida sisällyttää ennen ostoa aiheutuneita menoja, kuten tuotteen suunnitteluun tai kehittämiseen liittyviä menoja. Hankinnan ja valmistuksen väliset menot yrityksen toimintaprosessissa alkavat siitä, kun hyödykkeen valmistamiseksi aletaan tekemään ostoja ja päättyy siihen, kun hyödyke on saatu valmiiksi. Näin ollen muun muassa myynnin ja markkinoinnin menoja ei

saa sisällyttää hankintamenoon. Hankintamenoon ei voida myöskään sisällyttää koko yritystä koskevia menoja, esimerkiksi hallinnointimenoja. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 79.)

Hankintamenoon voidaan myös sisällyttää hankinnan ja valmistuksen välilliset tai välillisiä menoja ja hyödykkeen valmistukseen kohdistettavissa olevan lainan korkomenojen määrä valmistusajalta (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 79–80). Mikäli hankintamenoon sisällytetään ainoastaan hankinnan ja valmistuksen välittömiä menoja, riittää tilinpäätökseen yleensä hyödykekohtaisesta hankintamenoista laadittu laskelma. Jos hankintamenoon sisällytetään lisäksi hankinnan ja valmistuksen välillisiä menoja, edellytetään yleisesti säännönmukainen kustannuslaskentajärjestelmä välillisten menojen kohdentamiseksi hyödykkeille. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 91.)

Kirjanpitolain 4 luvun 5 §:ssä on säädetty varastonlaskennasta seuraavasti:

Jollei kirjanpitovelvollinen muuta näytä, vaihto-omaisuuteen kuuluvien samanlajisten hyödykkeiden hankintameno määritetään olettaen, että hyödykkeet on luovutettu siinä järjestyksessä kuin ne on hankittu, tai että luovutusjärjestys on ollut hankintajärjestykselle päinvastainen. Tällaisten hyödykkeiden hankintamenoksi saadaan merkitä myös toteutuneiden hankintamenojen keskiarvo, joka on painotettu vastaavilla hankintamäärillä, tai muulla yleisesti käytössä olevalla hyvän kirjanpitotavan mukaisella menettelytavalla laskettu arvo. (Kirjanpitolaki 4 luku 5 §.)

Ensimmäistä vaihtoehtoa, jossa hyödykkeet luovutetaan niiden hankintajärjestyksessä, kutsutaan FIFO-periaatteeksi (first in, first out). Toinen vaihtoehto, jossa luovutusjärjestys on päinvastainen hankintajärjestykselle, tunnetaan nimellä LIFO-periaate (last in, first out). Kolmas vaihtoehto, jossa käytetään toteutuneiden hankintamenojen keskiarvoa painotettuna vastaavilla hankintamäärillä, on nimeltään keskihintaperiaate. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 80.)

Pysyvät vastaavat ovat sellaista omaisuutta, jonka on tarkoitus tuottaa tuloa usean tilikauden ajan. Taseeseen pysyvät vastaavat jaetaan kolmeen ryhmään: aineettomat hyödykkeet, aineelliset hyödykkeet ja sijoitukset. Näihin ryhmiin sisältyy useita eri alaryhmiä. Esimerkkinä aineelliset hyödykkeet ryhmä jaetaan neljäksi alaryhmäksi, joita ovat maa- ja vesialueet, rakennukset ja rakennelmat, koneet ja kalusto sekä muut aineelliset hyödykkeet sekä pääosin rahoitukselliseksi eräksi ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 114–116.) Pysyvien vastaavien kohdalla hyödykkeiden hankintameno on lähtökohtaisesti aktivoitava ja vähennettävä vaikutusaikanaan kuluna suunnitelman mukaisten poistojen avulla (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 85). Kirjanpitolain 5 luvun 5 §:n mukaan:

Sellaisen aineelliseen omaisuuteen kuuluvan hyödykkeen, jonka arvioidaan tuottavan tuloa useana tilikautena, hankintameno poistetaan merkitsemällä se suunnitelman mukaan kuluksi kullekin tilikaudelle hyödykkeen vaikutusaikana (poisto). Tilikaudelle kuuluvalla poistolla vähennetty jäännös hankintamenoista merkitään pysyviin vastaaviin taseessa (aktivointi). (Kirjanpitolaki 5 luku 5 §.)

Aineellisten hyödykkeiden hankintamenot ovat aktivointivelvollisuuden alaisia, mutta aktivointivelvollisuus koskee lisäksi myös aineettomiin hyödykkeisiin hankittuja oikeuksia, kuten toimilupia ja patentteja. Aineettomien hyödykkeiden aktivointiin liittyy erityissäädöksiä ja vuosikuluna vähentämistä voidaan käyttää laajemmin kuin aineellisten hyödykkeiden kohdalla. Vaikka lähtökohtaisesti pysyvien vastaavien hankintamenon käsittelemistä koskee aktivointi- ja poistopakko, voidaan säännöstä poiketa vähäisten hyödykkeiden, kuten työkalujen tai käsikirjaston kohdalla. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 85.) Kirjanpitolain 5 luvun 5 § 3 momentin mukaan:

Aineellisiin pysyviin vastaaviin kuuluvat samanlaiset ja hankintamenoiltaan vähäiset hyödykkeet, joita kirjanpitovelvollinen hankkii jatkuvasti siten, että niiden määrän ja yhteenlaskettujen hankintamenojen muutokset ovat vähäisiä, saadaan merkitä taseeseen samaan rahamäärään tilikaudesta toiseen (Kirjanpitolaki 5 luku 5 § 3 momentti).

Mikäli tätä poikkeusta sovelletaan, tulee uushankinnat vähentää tuloslaskelmassa kuluina sekä sama euromäärä aktivoida taseeseen tilikaudesta toiseen (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 85).

Vaihtuvat vastaavat sisältävät puolestaan aktivoidut erät, joiden odotetaan tuottavan tuloa enintään 12 kuukauden ajan. Vaihtuvien vastaavien neljä pääerää taseessa ovat vaihto-omaisuus, saamiset, rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset. Vaihto-omaisuudella tarkoitetaan joko sellaisinaan tai jalostettuina myytäväksi tarkoitettuja hyödykkeitä ja siihen kuuluu muun muassa tuotteiden valmistukseen käytettävät raaka-aineet, tarvikkeet, puolivalmisteet ja valmisteet sekä pakkaustarvikkeet. Lisäksi vaihto-omaisuuteen kuuluu vähittäis- tai tukkukaupparytyksen myyntiä varten hankkimat tavarat. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 119).

Vaihto-omaisuuden hankintamenon jaksottamisessa käytetään lähtökohtaisesti varastonlaskentaa eli inventaaria. Kirjanpitolain 5 luvun 6 § määrittelee alimman arvon periaatteen, jonka mukaan todellisesta hankintamenosta poiketaan silloin, jos hyödykkeen todennäköinen myyntihinta tai jälleenhankintahinta on tilinpäätöspäivänä todellista hankintamenoa alhaisempi. Tällöin todellisen hankintamenon ja todennäköisen myyntihinnan tai jälleenhankintahinnan erotus on vähennettävä kuluna. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 92).

Tilikauden päättyessä jäljellä olevan vaihto-omaisuuden hankintameno aktivoidaan. Jos vaihto-omaisuuden todennäköinen hankintameno tai luovutushinta on tilikauden päättyessä hankintamenoa pienempi, on erotus kuitenkin kirjattava kuluksi. (Kirjanpitolaki 5 luku 6 §.)

Inventaari tulee tehdä hyödykekohtaisesti, eikä toisen hyödykkeen arvonnousun perusteella voi jättää huomioimatta minkään hyödykkeen epäkuranttiutta tai muunlaista arvonalentumista. Laki ei kuitenkaan edellytä inventaarin tekemistä esimerkiksi vähäisten tarvikeaineiden ja pakkaustarvikkeiden kohdalla, joita hankitaan jatkuvasti ja niiden hankintahinta on vähäinen. (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 92).

Leppiniemen, Leppiniemen, & Kaisanlahden (2020) mukaan tilinpäätökseen voidaan tehdä verotusperusteisia varauksia, mikäli varaukset ovat verotuksessa vähennyskelpoisia sekä niillä on vaikutusta verotettavan tulon ja veron määrään. Tärkeimpiä verotusperusteisia varauksia ovat jälleenhankintavaraukset, toimintavaraukset, asuintalovaraukset sekä hinnanlaskuvaraukset. Pakollisia varauksia ei voida tehdä, mikäli varauksen perusteena olevaa vahinkoa ei tiedetä syntyneen, vaikka aiemman tiedon perusteella menojen aiheuttava vahinko tulee syntymään. (Leppiniemi ym 2020.)

3.3 Verotus

Verohallinnon (2023a) ohjeessa VH/2104/00.01.00/2023 käsitellään käytettyjen tavaroiden arvonlisäverotusta. Tavaroiden myynnistä peritään arvonlisäveroa riippumatta siitä, ovatko myytävät tavarat uusia vai käytettyjä. Yleensä arvonlisäveron määrä lasketaan verottomasta myyntihinnasta soveltuvan veroprosentin avulla. Käytettyjen tavaroiden kaupassa kauppias hankkii usein tuotteet yksityishenkilöiltä, minkä vuoksi ostohinnasta ei voi tehdä arvonlisäveron vähennystä. Kauppiaan myydessä verotta ostamansa käytetyn tavaroin, sisältää myyntihinta piilevänä sen arvonlisäveron, joka on sisällytetty tavaroin ostohintaan. Tämän kaltaisissa edelleenmyyntitilanteissa voidaan soveltaa marginaaliverotusmenettelyä, jossa veron määrää ei lasketa verottomasta myyntihinnasta vaan jälleenmyyjän saamasta voittomarginaalista eli tavaroin myyntihinnan ja ostohinnan välisestä erotuksesta. (Verohallinto 2023a.)

Marginaaliverotusmenettely on vapaaehtoinen ja kauppias voi valita sovelletaanko myynnissä yleisiä säännöksiä vai marginaaliverotusmenettelyä. Mikäli marginaaliverotusmenettelyn ehdot täyttyvät, voi jälleenmyyjä valita, sovelletaanko marginaaliverotusmenettelyä myyntitapahtumittain vai verokausittain. Marginaaliverotusmenettelyä voidaan soveltaa käytetyn tavaroin verolliseen edelleenmyyntiin Suomeen sekä muihin EU-maihin, mutta EU:n ulkopuoliseen jälleenmyyntiin marginaaliverotusta ei voida soveltaa. Muihin EU-maihin suuntautuvassa jälleenmyynnissä kauppias voi valita, soveltaako hän kauppaan marginaaliverotusmenettelyä vai arvonlisäveron yleisiä säännöksiä, kuten tavaroin yhteisömyynnin- tai etämyynnin säännöksiä. (Verohallinto 2023a.)

Verottaja on määrittänyt marginaaliverotusmenettelyn soveltamiselle tietyt edellytykset, jotka ovat seuraavat: kaupan kohteena tulee olla käytetty tavara, tavaroin myyjän tulee olla verovelvollinen jälleenmyyjä, tavaroin ostohinnan on täytynyt olla arvonlisäveroton sekä tavara on täytynyt ostaa arvonlisäverollista edelleenmyyntiä varten. (Verohallinto 2023a.)

Käytetyn tavaroin jälleenmyyntitarkoitusta on käsitelty Euroopan unionin tuomioistuimessa (EUT), korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja keskusverolautakunnassa. Nämä tapaukset koskevat tilanteita, joissa käytettyjä tavaroita oli käytetty muuhun tarkoitukseen ennen jälleenmyyntiä eli jälleenmyynti on ollut toissijainen tavoite. Keskusverolautakunta on käsitellyt tapauksia, jossa

moottoriajoneuvojen vähittäiskaupan yhtiö osti käytettyjä ajoneuvoja verottomana. Yhtiön pääasiallinen tarkoitus oli vuokrata kyseisiä ajoneuvoja, jonka jälkeen ajoneuvot myytiin eteenpäin. Keskusverolautakunta on katsonut, että tällaisella jälleenmyyjällä on oikeus soveltaa marginaaliverotusmenettelyä vuokraustoiminnan käytössä olleiden käytettyjen ajoneuvojen edelleenmyyntiin. Muita kuin autokauppaa koskevaa oikeuskäytäntöä asiasta ei tällä hetkellä ole liittyen jälleenmyyntitarkoitukseen vastaavissa tilanteissa. Samankaltaisissa olosuhteissa voidaan kuitenkin soveltaa vastavia tulkintoja kuin autokaupassa. Mikäli olosuhteet eivät ole vastaavanlaiset, on suositeltavaa hakea ennakkoratkaisua Verohallinnolta tai Keskusverolautakunnalta. (Verohallinto 2023a.)

Kauppan liitto (2023) on nostanut esille myös marginaaliverotusedun negatiivisen puolen, jonka vuoksi menettelyä kannattaa harkita tilannekohtaisesti. Marginaaliverotusmenettely voidaan kokea hallinnollisesti haastavaksi, sillä lisääntyneet kirjanpitoon liittyvät vaatimukset ja menettelyyn kohdistuva muu hallinnollinen työ voivat mahdollisesti syödä menettelyn tarjoamat säästöt. Mikäli kauppa myy sekä käytettyä että uutta tavaraa ja hyödyntää marginaaliverotusmenettelyä käytetyn tavaran kaupan, yrityksen on pidettävä vähintään kahta erillistä kirjanpitoa. (Kaupan liitto 2023.)

Verohallinnon (2023b) antamassa ohjeessa VH/4840/00.01.00/2022 otetaan kantaa komissiokaupan ja välitystoiminnan arvonlisäverotukseen. Tavaroiden sekä palvelujen myynti tapahtuvat joissain tilanteissa asiamiehen, edustajan tai sähköisen kauppapaikan kautta. Sekä komissiokaupassa että välitystoiminnassa on kolme osapuolta, päämies, asiakas sekä välittäjänä tai asiamiehenä toimiva osapuoli, joka on myös asiakkaaseen yhteydessä oleva taho ja myyntityön suorittaja. Asiamiehen roolia voi hoitaa myös jokin sovellus tai muu sähköinen kauppapaikka, jonka kautta päämies myyjänä sekä asiakas ostajana kohtaavat. Myytävän tavaran omistusoikeus ei siirry ollenkaan asiamiehelle komissiokaupassa tai välitystoiminnassa. (Verohallinto 2023b.)

Komissiokaupan ja välitystoiminnan ero arvonlisäverotuksessa on merkittävä, sillä arvonlisäverotuksessa on mukana oma säännös komissiokaupasta. Arvonlisäverotusmenettelyn kannalta on tärkeää selvittää, osallistuuko asiamies omissa nimissään palvelun tai tavaran ostoon tai myyntiin vai toimiiko asiamies puolestaan päämiehensä nimissä välittäjänä. Mikäli asiamies myy tavaran tai palvelun asiakkaalle omissa nimissään, tulee hänen suorittaa arvonlisävero koko asiakkaan tavarasta tai palvelusta suorittamasta vastikkeesta. Jos asiamies toimii välittäjänä eli toimii toisen nimissä, suorittaa hän arvonlisäveron ainoastaan välityspalkkiostaan. Mikäli myynti tapahtuu asiamiehen nimissä, voi hänellä olla mahdollisuus hyödyntää myynnin veron perusteen poikkeussääntöä, marginaaliverotusmenettelyä. (Verohallinto 2023b.) Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta Verohallinto on nostanut esiin huutokauppatoiminnan. Mikäli huutokaupanpitäjä myy tavaroita omissa nimissään, mutta yksityishenkilön tai muunlaisen ei-verovelvollisen lukuun, voi huutokaupanpitäjä toimia

komissionäärinä. Tällöin huutokaupanpitäjän katsotaan ostaneen tavarat tarkoituksenaan jälleenvyynti, ja hän voi soveltaa tilanteeseen marginaaliveromenettelyä. (Verohallinto 2023a.)

4 Tutkimuksen suunnittelu ja toteutus

Tässä luvussa käydään läpi tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttaneet tekijät sekä valittu tutkimusmenetelmä. Luvussa vertaillaan erilaisia menetelmiä ja pohditaan niiden sopivuutta tähän tutkimukseen. Luvussa perehdytään myös tutkimuksen toteutukseen vaiheittain sisältäen kohderyhmän valinnan ja tietoa haastattelukysymyksistä. Myös aineiston analyysitapoja käydään läpi ja perustellaan käytetyt analyysimenetelmät.

4.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään raakadataa ja saattamaan se ymmärrettävään muotoon. Sen tavoitteena on kerätä tosiasioihin perustuvaa tietoa rajatuista kohteista. Aineiston analyysitapoja ovat kuvaileva tilastoanalyysi sekä tilastollinen päätely. (Seppola 2023, 34.) Tilastollisella päätelyllä voidaan ennustaa pienessä havaintojoukossa esiintyviä ilmiöitä koskemaan suurempaa havaintojoukkoa (Seppola 2023, 39).

Tavoitteena laadullisessa tutkimuksessa on puolestaan tutkia ja ymmärtää inhimillistä toimintaa. Tutkimusmuodossa ei ole selvää teoriaa tai paradigmaa eli peruskokemusta, jolle tutkija perustaa tutkimuksensa perustellusti, vaan erilaisia tulkinnallisia käytäntöjä, jotka liittyvät usein aineiston hankinta- ja analyysimenetelmiin. Laadullinen tutkimus on sopiva valinta tilanteeseen, jossa on tarve ymmärtää monimutkaista ilmiötä sekä luoda ymmärrystä ilmiöstä eri perspektiiveistä käsin. (Seppola 2023, 60.)

Laadullinen tutkimusaineisto on ei-numeraalista ja aineistot voivat olla muun muassa henkilökohtaisia kokemuksia, elämäkertoja, tarinoita, puheita, haastatteluita, osallistuvaa ja ei osallistuvaa havainnointia, syväkeskusteluja, valokuvia sekä videoita. Haastattelu on tavoitteellista keskustelua vähintään kahden henkilön välillä ja haastatteluja on erilaisia, täysin strukturoitu, puolistrukturoitu ja strukturoimaton, syvä- ja ryhmähaastattelu. Täysin strukturoidussa haastattelussa eli kyselytutkimuksessa haastattelu perustuu täysi standardisoituun lomakkeeseen, joka on kaikille samanlainen. Puolistrukturoitu haastattelu on laadullisen aineiston keruutapa, jossa haastattelijalla on lista teemoja tai aiheita, jotka hän haluaa käydä haastattelussa läpi. Teemat ja kysymysten järjestys voivat myös vaihdella eri haastatteluitten välillä sekä haastattelijalla voi tarvittaessa kysyä lisäkysymyksiä. Puolistrukturoitu haastattelu valitaan usein yleisselvityksiin ja selittäviin tutkimuksiin. Siinä haastatteltavan voi saada selittämään ja kehittelemään vastauksiaan. (Seppola 2023, 61–62.)

Strukturoimaton haastattelu puolestaan luo mahdollisuuden tutkia aihetta syvällisesti ja saada uutta näkökulmaa ilmiöön. Strukturoimattomassa haastattelussa voidaan esimerkiksi selvittää syitä tiettyyn päätökseen, mielipiteeseen tai asenteeseen. Syvähaastattelu vie puolestaan enemmän

aikaa kuin puolistrukturoitu haastattelu ja siinä haastattelua voidaan toteuttaa joustavasti pidemmän aikavälin kuluessa. Ryhmähaastattelussa keskustelu voi olla rakennettua tai hyvinkin vapaata. Ryhmähaastattelussa muodostetaan viitekehys, jossa kukin ryhmän jäsen ottaa osaa ryhmän keskusteluun oman roolinsa ja asemansa kautta. (Seppola 2023, 62–64.)

Haastattelu on joustava menetelmä, joka sopii moneen erilaiseen tutkimustarkoitukseen. Haastattelussa voidaan myös saada esille vastauksien taustalla olevia motiiveja ei kielellisten vihjeiden avulla. Haastattelun etuja ovat muun muassa haastateltavan mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita hyvinkin vapaasti sekä tietojen ja vastauksien syventäminen esimerkiksi kysymällä haastateltavalta lisäkysymyksiä. Haastatteluihin liittyviä ongelmia ovat puolestaan haastattelijalta vaadittava osaaminen, kouluttautumistarve, haastatteluihin kuluva aika sekä haasteet analysoinnissa, tulkinnessa sekä raportoinnissa valmiiden mallien puuttuessa. (Hirsjärvi & Hurme 2022, 32–33.)

Tutkimusmenetelmäksi valittiin laadullinen tutkimus, sillä tutkimuksen avulla haluttiin ymmärtää, miten yritykset kokevat kiertotalousyrityksen taloushallinnon tilan ja onko aiheeseen liittyen ilmennyt haasteita. Haastattelumuodoksi valittiin puolistrukturoitu haastattelu, sillä käytetty kysymysrunko saatiin opinnäytetyön toimeksiantajalta, mutta haastattelurungosta oli vapaus poiketa haastateltavan mukaan lisäkysymyksien muodossa tai jättämällä tiettyjä aiheita käsittelemättä. Tavoitteena oli luoda avoin ilmapiiri haastatteluihin ja käyttää kysymysrunkoa keskustelun johdattelemiseen niin, että haastateltava kokisi voivansa puhua kokemuksistaan avoimesti.

4.2 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin kiertotalousliiketoimintaa harjoittavat suomalaiset vaatetusalalla toimivat yritykset. Yritysten koolla ei ollut tutkimuksen kannalta merkitystä, sillä haastattelujen avulla oli tarkoitus luoda käsitystä vaatetusalan kiertotaloustoimijoiden ulkoisen laskennan nykytilasta ja kaikki kokemukset olivat yhtä arvokkaita. Tarkoituksena oli enemmänkin löytää erilaisia haastateltavia yrityksiä, jotta kerättävä aineisto antaisi mahdollisimman laajan kuvan siitä, tuovatko erilaiset kiertotalousliiketoimintamallit mukanaan haasteita yrityksiensä taloushallintoon ja millaisia nämä haasteet ovat.

Haastattelukysymykset saatiin opinnäytetyön toimeksiantajalta ACES-hankkeelta, jotta opinnäytetyötä varten tehdyt haastattelut olivat vertailukelpoisia hankkeen tekemien haastattelujen kanssa. Haastattelurungosta voitiin poiketa tilanteen mukaan, mutta sitä tuli käyttää keskustelun ohjailemiseen. Haastattelu oli jaettu kahteen osaan, liiketoimintamalleihin sekä ulkoiseen laskentatoimeen, joiden kummankin alla oli erilaisia teemoja ja kysymyksiä. ACES hanke oli myös tehnyt testihaastatteluja, jotta kysymysten sopivuus hankkeen tarkoituksiin voitiin varmistaa.

Potentiaalisiin haastateltaviin yrityksiin otettiin yhteyttä sähköpostitse. Haastattelukutsuja lähetettiin yhteensä 27 kappaletta. Haastattelukutsussa kerrottiin tutkimuksen tausta ja tietoa haastattelun sisällöstä. Kutsussa tuotiin esille myös, että haastattelumateriaali luovutetaan ACES-hankkeelle ja että hanke käyttää materiaalia omassa tutkimuksessaan. Haastattelujen toteutustavaksi ehdotettiin Teams-tapaamista, sillä se on nykyaikainen, tunnettu sekä tarkoituksenmukainen alusta. Haastattelun kestoksi ilmoitettiin 30 minuuttia ja tässä tavoitteessa pysyttiin lähtökohtaisesti. Yhdessä haastattelussa kului 38 minuuttia, mutta haastateltava kertoi, ettei aikataulun venyminen ollut ongelma.

Lopulta haastattelut saatiin sovittua neljän vaatetusalan kiertotalousyrityksen kanssa. Myös viides haastattelu oli sovittuna, mutta haastateltava perui sen aikatauluhaasteidensa vuoksi. Haastattelut toteutettiin pääosin Teamsin välityksellä, mutta yksi haastattelu toteutettiin haastateltavan toiveesta yrityksen toimitiloissa. Haastattelut nauhoitettiin aineiston jälkikäsitteilyn helpottamiseksi käyttäen Teamsin Transcription toimintoa, josta nauhoite ja transkriptio tallentui Haaga Helian pilvipalveluun. Yrityksen liiketiloissa toteutettu haastattelu nauhoitettiin iPhonen Sanelin-sovelluksella, jonka jälkeen haastattelu litteroitiin välittömästi haastattelun päätyttyä.

4.3 Aineiston analysointi

Analyysitekniikat ovat Hirsjärven & Hurmeen (2022, 143) mukaan moninaisia ja analysointitekniikoita on useita erilaisia. Tutkija voi käyttää induktiivista eli aineistolähtöistä päättelytapaa tai abduktiivista päättelytapaa, jossa tutkijalla on valmiiksi teoreettisia johtideoita, joita hän pyrkii aineistonsa avulla todentamaan. Aineiston analysoinnin yksi pääpiirre on myös analyysin alkaminen jo haastattelujen ollessa käynnissä, jolloin tutkija tekee haastattellessaan havaintoja ilmiöiden toistuvuuden, jakautumisen sekä erityistapausten perusteella. Laadullisen aineiston analyysi verrattuna määrällisen aineiston analyysiin on usein se, että laadullista analyysia tehdään lähellä aineistoa ja sen kontekstia laadullisen tutkimuksen aineiston ollessa sanallisessa muodossa. (Hirsjärvi & Hurme 2022, 143.)

Aineiston purkaminen voidaan toteuttaa joko kirjoittamalla se puhtaaksi, eli litteroimalla haastattelu-dialogi tai kirjaamalla päätelmiä ja teemoja ylös suoraan esimerkiksi ääninauhalla. Analyysin perustana on aineiston kuvaileminen eli kartoitetaan henkilöiden, tapahtumien tai kohteiden ominaisuuksia ja piirteitä. Aineistoa kuvaillessa on tärkeää sijoittaa ilmiö aikaan, paikkaan sekä kulttuuriin, johon ilmiö kuuluu. Asiyhteys eli kontekstietieto on tärkeä, jotta tapahtuman tai asian laajempi merkitys tulee esille. (Hirsjärvi & Hurme 2022, 145, 152–153.)

Myös aineiston luokittelu on tärkeä osa analyysia sen luodessa pohjan tai kehyksen haastatteluaineiston myöhemmälle tulkinnalle ja yksinkertaistamiselle. Luokkia voidaan käsitellä työkaluina,

joiden avulla voidaan esimerkiksi kehitellä teoriaa tai nimetä suuresta aineistomassasta keskeiset piirteet. Aineistoa luokitellessa kannattaa käyttää apuna seuraavia seikkoja: tutkimusongelma ja alaongelmat, tutkimusmenetelmä, käsitteet tai luokittelut, teoriat ja teoreettiset mallit, itse aineisto sekä tutkijan mielikuvitus ja intuitio. (Hirsjärvi & Hurme 2022, 153, 155.)

Tämän jälkeen luokiteltua aineistoa tulee yhdistellä etsimällä luokkien välille säännönmukaisuuksia tai samankaltaisuuksia. Tällöin löydetään usein myös poikkeavia tapauksia. Etenkin haastatteluai-
neistoihin perustuvissa laadullisissa tutkimuksissa tutkijan pyrkimyksenä on päätyä onnistuneisiin tulkintoihin. Haastattelutekstiä voidaan tulkita monella tapaa, joten tärkeää tulkinnessa on se, että lukija voi löytää tekstistä samat asiat, jotka tutkija on löytänyt, riippumatta katsooko lukija asiaa samasta näkökulmasta. (Hirsjärvi & Hurme 2022, 156–157.)

Laadullinen analyysi voidaan jakaa kolmeen vaihtoehtoon, joita ovat aineistolähteinen, teoriaohjaava ja teorialähtöinen analyysi. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. Siinä analyysiyksiköt eivät ole ennalta harkittuja, eikä tutkimuksen toteutusta tai lopputulosta saisi ohjata aikaisempien tietojen, teorioiden tai havaintojen vaikutus. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin toteuttaminen voi olla haasteellista, koska tutkimusasetelma ja -menetelmä nähdään vaikuttavan väistämättä tuloksiin, sillä ne ovat tutkijan valintoja. Tämä ongelma on yleinen laadullisissa tutkimuksissa, mutta se vaikuttaa erityisesti aineistolähtöiseen tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80–81.)

Teoriaohjaavan analyysin avulla voidaan tavoitella ratkaisua aineistolähtöisen analyysin ongelmiin. Vaikka teoriaohjaavassa analyysissä käytetään aikaisempaa tietoa, se ei perustu suoraan teoriaan, vaan hyödyntää sitä apuna. Teoriaohjaavassa analyysissä tutkijan ajattelua ohjaavat sekä teoria että aineisto. Tulkinta ja ryhmittely tehdään usein teorian ohjaamana, mutta analyysiyksiköt johdetaan aineistosta. Teoriaohjaava sisällönanalyysi voidaan myös toteuttaa niin, että analyysiin hyödynnetään aineistolähtöistä lähestymistapaa ja sen tuloksena tehdyt havainnot yhdistetään myöhemmin teoriaan. Se, kuinka paljon ja missä vaiheessa teoria ohjaa analyysiä, vaihtelee tutkimuksen luonteen mukaan. Teorialähtöinen analyysi on puolestaan perinteinen analyysimalli etenkin luonnontieteellisessä tutkimuksessa. Siinä pohjana on jokin tietty teoria, malli tai auktoriteetin esittämä ajattelumalli. Tällaisen analyysin tarkoituksena on usein aikaisemman tiedon testaaminen uudessa kontekstissa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 81–84.)

Aineiston analysointimenetelmäksi valittiin teoriaohjaava analyysi, koska tutkimusaineistosta oli tarve havainnoida kiertotalousyritysten taloushallintoon liittyviä ongelmia ja kokemuksia. Päämääränä ei ollut teoreettisen käsityksen tai mallin uudistaminen, mutta aikaisempaa tietoa ja teoriaa oli kuitenkin tarpeen käyttää apuna tulkinnessa ja ryhmittelyssä yhdessä aineistolähtöisen

sisällönanalyysin kanssa. Analysoinnin tuloksena pyrittiin löytämään yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia haastatteluaineiston ja teorian väliltä.

Tutkimus toteutettiin aikavälillä 28.4.2023–15.5.2024 ja haastattelut tehtiin kesän ja syksyn 2023 aikana. Haastatteluaineiston analysointi aloitettiin litteroimalla paikan päällä tehty haastattelu sekä korjaamalla Teams Transcription toiminnon tuottamat kirjalliset haastattelukertomukset. Haastattelut kuunneltiin uudelleen ja varmistettiin, että kirjalliset tuotokset vastasivat todellisuutta. Tämän jälkeen eri haastatteluista saatuja vastauksia yhdisteltiin eri teemojen alle ja haastateltavien pitkiä vastauksia pelkistettiin tuoden esille niiden tärkeimmän sanoman. Näin saatiin hyvä käsitys eri haastateltavien eroavista kokemuksista. Tässä vaiheessa huomattiin myös, että haastateltavat kertoivat useampaan haastatteluun liittyvistä aiheista ilman, että aiheista ehdittiin kysyä suunniteltuja kysymyksiä. Kysymysten järjestys ja sisältö ei myöskään ollut kaikissa haastatteluissa identtinen, joten vastauksia lajiteltiin ennalta suunniteltujen kysymysten alle, jotta analysointi oli helpompaa ja vastaukset olivat keskenään vertailukelpoisia. Lopuksi vastaukset järjesteltiin tutkimuksen alakysymysten mukaisesti raportointia varten.

5 Tutkimustulokset

Tässä luvussa käydään läpi tutkimustulokset sekä taustatiedot haastatteluihin osallistuneista yrityksistä. Tulokset on esitetty tutkimuksen alakysymysten mukaisesti alalukuihin järjesteltynä. Tärkeimpiä havaintoja on lisäksi nostettu esille taulukoiden avulla.

5.1 Taustatiedot haastateltavista yrityksistä

Yritys A on keskisuuri käytettyjen vaatteiden myyntiin keskittyvä yritys, jonka kotipaikka on Helsinki. Yritys A on syntyperäisesti kiertotalousyritys, jonka liikevaihdosta yli 90 prosenttia koostuu kiertotalouden mukaisesta myynnistä. Yritys tarjoaa asiakkailleen myyntipaikan ja myy asiakkaiden käytettyjä vaatteita. Yritys A tarjoaa myös pop-up myyntipisteitä muun muassa korujen, hajusteiden ja luonnonkosmetiikan myyjille. Yrityksen A kirjanpito on ulkoistettu, mutta yritys esivalmistelee tiedot itse ja on tiukasti mukana kirjanpidossa. Haastateltava henkilö on yrityksen toimitusjohtaja sekä osakas.

Taulukko 2. Haastateltavien yritysten perustiedot

	Yritys A	Yritys B	Yritys C	Yritys D
Yrityksen koko	Keskisuuri	Keskisuuri	Mikro	Mikro
Toimiala	Käytettyjen vaatteiden myynti	Vaatteiden yleisvähittäiskauppa	Henkilökohtaisten ja kotitaloustavaroiden vuokraus ja leasing	Muiden vaatteiden ja asusteiden valmistus
Kiertotalousliiketoiminnan kuvaus	Myy asiakkaiden käytettyjä vaatteita tarjoten niille myyntipaikan liikkeessä	Ostaa kanta-asiakkailta käytettyjä vaatteita ja myy niitä eteenpäin	Lainaa sekä satunnaisesti myy vaatteita asiakkaille	Valmistaa vaatteita kierrätysmateriaaleista sekä myy niitä

Yritys B on keskisuuri vaatteiden yleisvähittäiskauppa, joka on hiljattain ottanut liiketoimintaansa mukaan kiertotalouden käytettyjen vaatteiden myynnin muodossa. Yritys B ostaa kanta-asiakkailtaan käytettyjä vaatteita, joita yritys myy eteenpäin uusien vaatteiden ohella. Asiakas saa yritykselle tuomista käytetyistä vaatteista ostohyvityksen, jonka asiakas voi käyttää myöhemmin haluamiinsa uusiin tai käytettyihin tuotteisiin. Yritys B ei ole alkuperäisesti kiertotalousyritys. Kirjanpito yrityksellä B on osittain ulkoistettu. Materiaalin käsittely, kirjanpidossa avustaminen ja sisäiset tulosraportit toteutetaan yrityksen B toimesta ja tallennus sekä osittainen pääkirjanpito tilitoimiston toimesta. Yritys B:n mukaan tämä on toiminut hyvin, sillä yrityksellä on paras ymmärrys liiketoiminnasta. Haastateltava henkilö on yrityksen B talouspäällikkö. Tarkentaviin lisäkysymyksiin on vastannut myös yrityksen B projektikoordinaattori.

Yritys C on muiden henkilökohtaisten ja kotitaloustavaroiden vuokrauksen ja leasingin toimialalla toimiva helsinkiläinen mikroyritys. Yritys C on syntyperäisesti täysin kiertotalousyritys, jonka liiketoiminta perustuu vaatteiden lainaamiseen asiakkailleen. Lainattavat vaatteet yritys ostaa pääosin uutena suomalaisilta laatumerkeiltä, mutta he ostavat satunnaisesti tuotteita myös käytettynä. Liiketoiminta perustuu jäsenyyksiin ja kertalainoihin, sekä noin kaksi kertaa vuodessa pidettävään myyntitapahtumaan, jossa yritys myy lainaamotiensä päässä olevia vaatteita asiakkailleen. Kirjanpito yrityksellä C on ulkoistettu ja hoidetaan tilitoimistossa. Haastateltavia henkilöitä olivat kaksi yrityksen perustajaa ja omistajaa.

Yritys D toimii muiden vaatteiden ja asusteiden valmistuksen toimialalla valmistuen ja myyden uusia sekä käytettyjä vaatteita sekä asusteita. Yrittäjä kerää materiaaleja, kuten lankoja ja kankaita kirpputoreilta, ja valmistaa niistä myytäviä tuotteita. Yrittäjä tekee liiketoimintaansa toiminimen kautta hyvin pienimuotoisesti. Yrittäjällä on Helsingissä kivijalkaliike sekä verkkokauppa ja kaikki yrityksen myymät tuotteet ovat kiertotalouden mukaisia. Kirjanpidon yritys D on ulkoistanut. Haastateltava henkilö on yrityksen perustaja.

Kaikki yritykset toimivat ainoastaan suomessa ja noudattavat suomen kirjanpitolakia.

5.2 Huomiot ja haasteet ulkoiseen laskentatoimeen liittyen

Opinnäytetyön ensimmäisen alakysymyksen avulla haluttiin selvittää, millaisia asioita kiertotalousyrityksen tulee huomioida ulkoisen laskentatoimen näkökulmasta sekä millaisia haasteita asiaan liittyy. Asiaa lähestyttiin kysymällä, että onko haastateltavalla ollut ongelmia tai huomioita kirjanpitoon ja kiertotalousliiketoimintaan liittyen. Mikäli haastateltava ei maininnut mitään, annettiin haastateltavalle esimerkkiteemoja, kuten kierrätetyn omaisuuden arviointi, käytettyjen materiaalien tai tavaroiden arvonalisävero, jätehuoltosäännökset sekä takuut tuotteen pidemmästä elinkaaresta.

Taulukko 3. Päähuomiot ja -haasteet ulkoiseen laskentaan liittyen

Yritys A	Yritys B	Yritys C	Yritys D
Raportointihaasteet	Käytetyn tuotteen arvos-taminen helppoa	Yksiselitteisten vastaus-ten saamisten vaikeus	Tietoa ja ohjeita riittä-västi saatavilla
Epäsopivat alustat	Integraatioon ja datan siirtoon liittyvät haasteet	Tilitoimiston ja verotta-jan epävarmuus ja epäselkeys	Kirjanpito monitahoista ja vaatii tarkkuutta

Yritys A vastasi, että kokee jonkin verran haasteita raportoinnissa, sillä yritys myy käytettyjen tavaroiden lisäksi myös uutta tavaraa. Tämän vuoksi heidän täytyy kiinnittää erityistä huomiota siihen, että arvonlisäverotusrakenteet menevät verottajan ohjeistuksien mukaisesti. Haastavaa arvonlisäverotuksessa yritykselle tekee se, ettei yritys osta myymiensä tuotteita varastoonsa, vaan arvonlisävero lasketaan yrityksen A keräämästä provisiosta. Yritys A nosti esille myös sen, että käytössä olevat alustat eivät ymmärrä tuotteen myyntihinnan eri osia, kuten nettohintaa ja provisiota, joka johtaa manuaaliseen työhön. Yritys on ratkaissut asian pitämällä kulutyyppit erillään kirjanpidossa ja määrittämällä näille asiaankuuluvat arvonlisäverotusrakenteet. Yritys A korosti, että heidän liikevaihtoonsa ei ole koko tuotteen myynnistä perittävä myyntihinta, vaan provisio ja muut yksityiseltä myyjältä perittävät kulut.

Yritys B puolestaan koki, että kierrätetyn tavaran arviointi on heille melko helppoa, sillä he ottavat myyntiin samankaltaisia tuotteita mitä heillä on uusina myynnissä. Yritys tuntee tuotteiden arvon, jonka vuoksi heidän ei tarvitse kirjanpitomielessä miettiä tuotteen arvoa. Yritys B nosti kuitenkin esille, että mikäli he ottaisivat kanta-asiakkailtaan vastaan korjattavia tai epäkurantteja tuotteita, niin silloin niiden arvoa tulisi miettiä tarkemmin ja se voisi olla haastavaa. Yritys B koki hieman haasteita ottaessaan kiertotalouden mukaan liiketoimintaansa, sillä järjestelmien integraatioasiat ja datan siirto vaativat paljon järjestelemistä. Käytettyihin vaatteisiin liittyvät kirjaukset ovat kirjanpidossa suoraviivaisia onnistuneen integraation vuoksi.

Kysymykseen vastaaminen oli yritykselle C haastavaa, sillä he nojaavat täysin tilitoimiston asiantuntemukseen eivätkä omaa vahvaa talousosaamista. Yritys C koki vahvasti, että yksiselitteisten vastausten saaminen tilitoimistolta ja verottajalta on haastavaa. Haastateltavat kertoivat, että kokevat tilitoimistossa ja verottajalla olevan epävarmuutta toimintatavoista, sillä he ovat saaneet useita eriäviä ohjeistuksia, jonka vuoksi kokevat aiheen vaikeaksi. Yritys C arveli, että epävarmuus johtuu siitä, että liiketoimintamalli ei ole perinteinen, joten asiat ovat uusia verottajalle sekä kirjanpitäjälle.

Yritys D kertoi, että saa kirjanpitäjältä riittävästi tietoa ja ohjeita, joiden mukaan toimimalla kirjanpito sujuu ilman suurempia ongelmia. Yritys D nosti kuitenkin esille, että kirjanpito ei ole täysin selkeää, sillä yritys ostaa myös uusia tuotteita ulkomailta myytäväksi, jolloin kyse on yhteisökaupasta. Tämän vuoksi kirjanpito on monitahoista ja vaatii tarkkuutta.

5.3 Kestävän kehityksen raportointi

Toisen alakysymyksen avulla pyrittiin selvittämään, että miten kiertotalousyritykset toteuttavat kestävän kehityksen raportointia. Haastateltavilta kysyttiin, että tekevätkö yritykset vastuullisuusraportointia. Mikäli vastaus oli kyllä, selvitettiin myös mikä osasto tai kuka vastuullisuusraportista vastaa,

mistä yritys saa tiedot, tilintarkastetaanko tiedot sekä onko yritys valmistautunut tuleviin EU:n raportointivaatimuksiin.

Taulukko 4. Vastuullisuusraportointi

Yritys A	Yritys B	Yritys C	Yritys D
Ei tee vastuullisuusraportointia	Tekee vastuullisuusraportointia	Ei tee vastuullisuusraportointia	Ei tee vastuullisuusraportointia

Yritykset A, C ja D vastasivat, etteivät he tällä hetkellä tee vastuullisuusraportointia. Yritys A mainitsi, että he alkavat työstämään asiaa ja haluavat ehdottomasti tehdä vastuullisuusraportin. Yritys A nosti myös esille, että tulee olemaan mielenkiintoista nähdä, missä yritys toimii niin vastuullisesti kuin mahdollista ja mitä asioita he voisivat kehittää entisestään. Yritys C kertoi toteuttavansa jäsenkyselyitä, joiden tulokset he jakavat asiakkailleen omien kommenttiansa kera.

Yritys B puolestaan kertoi tekevänsä vastuullisuusraportointia, joka toteutetaan tuotepäälliköiden, markkinoinnin, henkilöstöpäällikön, talouspäällikön sekä toimitusjohtajan toimesta. Tiedot vastuullisuusraporttiin yritys B kerää tavaroiden toimittajilta ja sisäisillä raporteilla muun muassa henkilöstöä koskevista asioista. Ympäristövaatimuksia koskevat tiedot ovat henkilöstö- ja talouspäällikön vastuulla. Vastuullisuusraportointi ei ole ollut mukana yrityksen B tilintarkastuksessa, mutta he seuraavat muuttuvia vaatimuksia ja ovat valmiita lisäämään raportin toimintakertomukseen. Tällä hetkellä vastuullisuusraportti tuo yritykselle B lisäarvoa. Yrityksen B talouspäällikkö kertoi, että hän on osittain tietoinen tulevista EU:n raportointivaatimuksista, mutta aikoo perehtyä asiaan tarkemmin.

5.4 Kirjanpidollinen arvostus

Kolmas alakysymys käsitteli kiertotalousyritysten kirjanpidollisia arvostuskysymyksiä. Aihetta selvitettiin useiden kysymysten avulla, jotka liittyivät kierrätetyn omaisuuden arvostamiseen ja haasteisiin tähän liittyen, palautus- tai korjaustakuisiin sekä muihin vastuisiin ja varauksiin. Tarkemmin nämä kysymykset ilmenevät liitteestä 2.

Taulukko 5. Päähavainnot kirjanpidollisista arvostuskysymyksistä

Yritys A	Yritys B	Yritys C	Yritys D
Ei varastoa	Arvo määritetään järjestelmään määritettyjen kaavojen avulla	Vaikeudet ja epäselvyydet arvostuskysymyksissä	Materiaalit arvostetaan hankintahintaan ja tuotteille lasketaan lisäksi hinta käytetylle työajalle
Ei takuita tai vastuita, mutta verkkokaupassa palautusoikeus	Ei takuita tai vastuita, mutta vaihto- ja palautusoikeus	Ei takuita tai palautusoi-keutta	Ei takuita, mutta uusilla tuotteilla palautusoikeus

Yrityksellä A ei ole varastoa, sillä yritys ei osta myymiään vaatteita varastoonsa. Yritys B puolestaan tuntee ostamiensa käytettyjen vaatteiden arvon hyvin ja arvo määräytyy järjestelmään määritettyjen laskukaavojen avulla. Hintakertoimeen vaikuttaa tuotemerkki, onko tuote ostettu yritykseltä B vai joltain toiselta yritykseltä sekä tuotekategoria. Yrityksellä B on käytössä kumppani, jonka kautta hinnoittelu ja raportointi hoidetaan. Yrityksen B kirjanpito käytettyjen tuotteiden kohdalla toteutetaan haastateltavan mukaan seuraavasti:

Kun asiakas myy tuotteen, tulee se varastosaldolle myytäväksi tuotteeksi ja näkyy taseessa. Sitten siitä annetaan asiakkaalle ostohyvitys, joka kirjataan ennakkomaksuihin. Ostohyvitys näkyy asiakkaan kanta-asiakastilillä ja sen voi käyttää yrityksen tuotteisiin myöhemmin. Kun ostohyvitystä käytetään, summa siirtyy ennakkomaksuista ja kirjataan secondhand-myyntiin. Secondhand-myynti eritellään, jotta kirjanpidon raportit ovat oikeellisia ja alv saadaan menemään oikein.

Yrityksen C yrittäjät kokivat arvostamisen hyvin hankalana ja ovat saaneet kirjanpitäjältään tiedon, että lainattavat vaatteet, joilla tehdään jatkuvasti myyntiä, näkyvät taseessa varastona. Näistä vähennetään 25 % kuluna myynnistä. Kirjanpitäjän mukaan varastossa olevat vaatteet näkyisivät ostoina, mikäli niitä myytäisiin eteenpäin. Yrittäjien mukaan lainattavia tuotteita kuitenkin myydään satunnaisesti myyntitapahtumissa, joten heille oli epäselvää, miten asia lopulta käsitellään kirjanpidossa. Yrittäjät kertoivat kysyneensä tätä kirjanpitäjältään, mutta he eivät ole saaneet yksiselitteistä vastausta ja luottavat kirjanpitäjänsä tekemän kirjaukset oikein. Yrittäjät kokivat erien hahmotamisen taseesta hankalaksi.

Yritys D puolestaan keräilee valmistamiensa tuotteiden raaka-aineita muun muassa teollisuuden ylijäämästä ja kirpputoreilta. Osan materiaaleista yrittäjä saa ilmaiseksi. Materiaalin arvo taseessa on hankintahinta, eli mikäli materiaalit on saatu ilmaiseksi, ei niillä käytännössä ole taseessa arvoa. Yritys D näyttää tuotteen hinnan todeksi skannaamalla kuitit kirjanpitäjälle ja pyrkii maksamaan yksityishenkilöiltä ostetut tarvikkeet esimerkiksi MobilePay-sovellusta käyttäen, jotta suorituksesta jää tosite. Valmiille tuotteille yrittäjä D puolestaan laskee hinnan niin, että yrittäjän käyttämälle työajalle lasketaan hinta sen suhteessa, mikä uusien tuotteiden hankintahinta olisi. Inventaarion yritys D toteuttaa niin, että käyttämättömät materiaalit, vintage-tuotteet sekä uudet tuotteet eritellään ja näille lasketaan arvo.

Haastateltavilta kysyttiin, että onko heillä käytössä palautus- tai korjaustakuita ja miten nämä otetaan kirjanpidossa huomioon. Yrityksellä A ei ole takuita tai vastuuta, sillä myytävät tuotteet eivät ole heidän omia. Haastateltavan mukaan yritys kuitenkin katsoo asiaa tilannekohtaisesti. Mikäli myyty tuote on selkeästi viallinen tai väärennös, selvittää yritys tilanteen vaateen myyjän kanssa pyytäen rahojen palautusta. Yrityksen A verkkokaupassa on etämyynnissä vaadittu 14 vuorokauden palautusoikeus, mutta verkkokauppa ei ole tällä hetkellä käytössä. Yrityksellä B on 14 vuorokauden vaihto- ja palautusoikeus kaikilla tuotteilla mukaan lukien käytetyt vaatteet. Vaihtoja,

palautuksia ja reklamaatioita on kuitenkin melko vähän, joten yritys ei koe tarvetta huomioida näitä varausten muodossa. Yritys B käyttää harkinnanvaraisesti korjauspalveluita, muttei tätä ole otettu kirjanpidollisesti huomioon.

Yrityksellä C ei sen liiketoimintaluonteen vuoksi ole takuita, mutta haastateltavat nostavat esille, että mikäli asiakas rikkoo tuotteen sen laina-aikana, on asiakkaalla velvollisuus lunastaa se itselleen, mikäli korjaaminen ei ole mahdollista. Yrittäjien mukaan rikkinäiset tai sellaiset tuotteet, jotka eivät mene kaupaksi muutaman myyntitapahtuman aikana, kierrätetään tai lajitellaan sekajätteen. Näitä tapauksia ilmenee haastateltavien mukaan todella harvoin, jonka vuoksi he eivät ole käyttäneet muunlaista kierrätysmenetelmää. Yrittäjän D vintage-tuotteet myydään siinä kunnossa, jossa ne myynti hetkellä ovat, eikä tuotteilla ole takuita. Yrittäjä katsoo kuitenkin mahdolliset viat tilannekohtaisesti ja pyrkii huoltamaan tuotteita tarvittaessa. Viat ovat kuitenkin marginaalisia, eikä niitä oteta kirjanpidossa huomioon. Uusilla tuotteilla on palautusoikeus, mutta yrittäjän mukaan palautuksia ei ole koskaan tullut, eikä varauksille ole tarvetta.

5.5 Verotus ja hallitus

Neljäs ja viides alakysymys käsitteli verotusta ja hallitusta. Haastateltavilta kysyttiin, että ovatko yritykset tietoisia kiertotalousyritysten veroeduista sekä mitä toiveita ja odotuksia kiertotalousyrityksillä on valtiolle liiketoiminnan tukemiseksi. Kaikki haastateltavat olivat tietoisia veroeduista, mutta yritykselle C nämä olivat hieman epäselkeitä. Yritys C:n haastateltavat kertovat selvittäneensä lainaamon vaatteiden myynnin arvonlisäverotusta moneen kertaan. Ensimmäisen tiedon mukaan kirjanpitäjä oli ohjeistanut myynnin olevan arvonlisäverotonta tai alennetun arvonlisäveroprosentin mukaista, mutta sen jälkeen ohjeistus on ollut käyttää 24 %:n verokantaa. Yritys C on selvittänyt asiaa myös verottajalta, mutta ohjeistukset ovat olleet hyvin ristiriitaisia. Haastateltavat kertoivat, että menettelevät 24 %:n verokannan mukaisesti varmuuden vuoksi, mutta ovat hyvin ärsyyntyneitä epäselvistä ohjeista ja mahdollisista liikamaksuista.

Taulukko 6. Päähuomiot verotuksesta sekä toiveet valtiolle kiertotalousliiketoiminnan tukemiseksi

Yritys A	Yritys B	Yritys C	Yritys D
Tietoinen veroeduista, suorittaa arvonlisäveron myyntiprovisiosta	Tietoinen veroeduista, soveltavaa marginaali-verotusta	Tietoinen veroeduista, mutta kokee verotuksen hankalaksi	Tietoinen veroeduista, soveltavaa marginaali-verotusta
Toivoo, ettei valtio vaikeuta kirpputorikauppaa yksityishenkilön verotuksen kautta	Ei kommentteja	Toivoo valtiolta verohelpotuksia ja kannustusta kiertotalouteen	Toivoo valtiolta helpotuksia verotukseen ja yrittäjyyteen

Yritys A on hyvin tietoinen verotuksesta ja maksaa myyntiprovisiosta 24 %:n arvonlisäveron myynnin ollessa välityskauppaa. Haastateltava nosti seille, että mikäli yritys ostaisi myytävät tuotteet

varastoonsa, olisi marginaaliverotuksen hyödyntäminen mahdollista. Myös yritys B ja D kokivat tuntevansa verotussäännökset ongelmitta ja soveltavat marginaaliverotusta käytetyn tavaran myynteihin.

Odotuksiksi valtiolle kiertotalousliiketoiminnan tukemiseksi yritys C nimesi verohelpotukset ja kannustamisen kiertotalouteen. He toivovat myös selkeyttä ja helpotusta yrittäjille, joilla ei ole taloushallinnon osaamista. Haasteena yrityksellä C on ollut yksiselitteisten vastausten saaminen kirjanpitäjältä ja verottajalta, joten he toivovat saavansa jatkossa selkeitä ohjeita, joihin voisi täysin luottaa. Yritys C nosti esille myös kotimaisuuden suosimisesta sekä kestävien ja pitkäkestoisten tuotteiden tuottamisesta myönnettävät kannusteet sekä halpatuotannon vaikeuttamisen ja sääntelyn. Yritys D toivoisi yrittäjyyteen ja verotukseen liittyviä helpotuksia sekä joustavuutta.

Yritys A:n haastateltava uskoo, että yksityishenkilöt tulevat tulevaisuudessa johonkin veroluokkaan kirpputorikaupassa, sillä kirpputori liiketoimintamallina tulee yleistymään entisestään. Hän toivoo, että mahdollinen yksityishenkilön verovelvollisuus ei tule vaikeuttamaan kirpputoriyritysten kasvumahdollisuuksia mahdollisesti kasvavien verojen vuoksi. Haastateltava kertoi, että koska käytetyn tavaran kauppa on yksityishenkilölle verotonta, on hän huomannut osan yksityishenkilöistä harjoittavan käytetyn tavaran kauppaa niin sanotusti liiketoimintana ilmoittamatta tulojaan verottajalle. Yrittäjä A ei hyväksy tämänkaltaista toimintaa oman yrityksensä kautta ja onkin joutunut puuttumaan ilmiöön. Haastateltava nosti esille myös joitakin sähköisiä alustoja ja liiketoimintamalleja koskehtavan KYC- tunnistamisen (know your customer), joka voidaan haastateltavan mukaan vaatia tietäntyyppisiltä yrityksiltä ja vaatimus saattaa koskettaa myös kiertotalousyrityksiä. Tämä vaikeuttaisi liiketoimintaa haastateltavan mukaan huomattavasti.

5.6 Kirjanpitäjien tulevaisuuden taidot

Lopuksi selvitettiin, että tuleeko haastateltavilla mieleen uusia taitoja, joita kirjanpitäjän tulisi osata kiertotalouskäytäntöihin liittyen. Vastaukset erosivat jokaisen yrityksen välillä. Yritys B nosti esiin muun muassa liiketoiminnan sekä sen mittaamisen paremman ymmärtämisen, sillä jatkossa kirjanpitäjien tulee näyttää mitä yrityksissä tapahtuu sekä tuottaa lisäarvoa liiketoiminnan tueksi. Yritys A ei puolestaan uskonut, että kirjanpitäjällä tulisi olla erityisiä taitoja kiertotalouskirjanpitoon liittyen, vaan haastateltava nimesi haasteeksi enemmänkin kassajärjestelmät. Haastateltavan mukaan järjestelmien pitäisi tunnistaa erilaiset erät, kuten provisiot, myyntipaikan vuokrat ja käsittelymaksut paremmin sekä siirto kirjanpitoon tulisi saada sujuvammaksi. Yrityksen A mukaan heidän kassajärjestelmänsä tarjoaja joutuu tällä hetkellä opettamaan kirjanpitäjää tunnistamaan oikeat tiedot raporteilta. Haastateltava A huomautti kuitenkin, että uskoo työn alla olevan parhaillaan alustoja, jotka palvelevat kiertotalousyrityksiä entistä paremmin.

Taulukko 7. Kiertotalousyrittäjän kirjanpitäjän tarvittavat taidot

Yritys A	Yritys B	Yritys C	Yritys D
Ei usko kirjanpitäjän tarvitsevan erityisiä taitoja	Liiketoiminnan ja sen mittaamisen parempi ymmärtäminen	Kiertotalousliiketoiminnan parempi ymmärtäminen ja selkeämmät ohjeet	Kiertotalousliiketoiminnan sekä sen verotuksen parempi ymmärtäminen

Yritys C toivoi kirjanpitäjän olevan enemmän tietoinen kiertotalousliiketoiminnasta ja ohjeiden olevan selkeämpiä. Yritys C on myös miettinyt, olisiko tarjolla kirjanpitäjiä, joilla olisi parempi ymmärrys kiertotaloudesta. Yritys D tekee liiketoimintaansa toiminimellä ja toivoi kirjanpitäjiltä parempaa yleistuntemusta kiertotaloudesta sekä kiertotalousyrittäjien verotuksesta siinä toivossa, että kirjanpitäjä osaisi kertoa yrittäjälle mahdollisista helpotuksista ja tuista. Yritys B:n mukaan yrittäjillä ei ole aina riittävästi tietämystä talousasioista eikä resursseja hakea tietoa. Yritys B nosti esille myös yrittäjän henkilökohtaisen verotuksen ja toivoi kirjanpitäjän neuvovan myös yrittäjää yrityksen takana.

6 Pohdinta

Tässä luvussa käydään läpi haastattelujen tuloksia ja peilataan yhteyksiä tietoperustaan. Tulosten perusteella esitetään johtopäätökset sekä näihin perustuvat kehittämissuhteet. Luvussa käsitellään lisäksi tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä, jatkotutkimusehdotuksia sekä opinnäytetyöprojektin ja oman oppimisen arviointia.

6.1 Yhteenveto haastattelutuloksista

Tutkimuksen tavoitteena oli löytää vastaus siihen, miten kiertotalousyrityksissä toteutetaan ulkoista laskentatoimea. Pääkysymyksen selvitetiin vastausta alakysymysten avulla, jotka olivat:

1. Millaisia huomioita ja haasteita kiertotalousyrityksillä on liittyen ulkoiseen laskentatoimeen?
2. Miten kiertotalousyritykset toteuttavat kestävän kehityksen raportointia?
3. Miten kiertotalousyritykset arvostavat kierrätetyn omaisuuden?
4. Ovatko yritykset tietoisia kiertotalousyritysten veroeduista?
5. Mitä toiveita ja odotuksia kiertotalousyrityksillä on valtiolle liiketoiminnan tukemiseksi?

Haastateltavat yritykset olivat keskenään hyvin erilaisia, jonka vuoksi tuloksien vertaileminen toisiinsa sekä yhteneväisyyksien etsiminen ei ollut tarkoituksenmukaista. Seuraavaksi esitellään kuitenkin keskeisimmät tulokset alakysymyksiin.

Yritykset kokivat haasteita raportoinnissa, arvonlisäverotuksessa sekä järjestelmien sovittamisessa kiertotalousliiketoimintaan. Esille nousi myös selkeiden vastausten saamisen haastavuus ja monitahoinen sekä erityistä tarkkuutta vaativa kirjanpito. Kolme neljästä haastateltavasta yrityksestä ei tehnyt kestävän kehityksen raportointia. Yksi haastateltava yritys kertoi tekevänsä vastuullisuusraportointia ja olevansa jonkin verran tietoinen tulevista EU:n raportointivaatimuksista.

Yritykset käyttivät erilaisia tapoja kierrätetyn omaisuuden arvostamisessa, joita olivat muun muassa järjestelmään rakennetut laskukaavat, hankintahintaan arvostaminen sekä oman työn arvon laskeminen tuotteita valmistaessa. Vuokraustoimintaa harjoittava yritys puolestaan vähentää lainattavien vaatteiden arvosta 25 prosenttia kuluna myynnistä. Millään haastateltavalla yrityksellä ei ollut käytössä kirjanpidossa huomioitavia takuita tai vastuuta. Kaikki haastateltavat yritykset olivat tietoisia kiertotalousyritysten veroeduista, mutta näihin liittyi myös epäselvyyksiä. Osa yrityksistä soveltaa marginaaliverotusta käytetyn tavaran kauppaan. Yritykset toivoivat valtiolta tukea kiertotalousliiketoimintaan muun muassa verohelpotusten, kiertotalouteen kannustamisen, ohjeistuksien selkeyttämisen, halpatuotannon vaikeuttamisen ja sääntelyn keinoin.

Lisäksi haastateltavat toivoivat, että kirjanpitäjät ymmärtäisivät tulevaisuudessa enemmän liiketoiminnasta ja kiertotaloudesta sekä sen mittaamisesta. Esille nousi myös toiveet selkeämmistä

ohjeistuksista ja siitä, että kirjanpitäjä osaisi neuvoa mahdollisista eduista liittyen muun muassa verotukseen ja tukiin.

6.2 Tulosten peilaaminen tietoperustaan ja johtopäätökset

Haastatteluissa tuli ilmi arvonlisäverotukseen liittyvät haasteet. Yritysten on oltava hyvin tarkkoja siitä, että arvonlisäverotusrakenteet noudattavat verottajan ohjeita. Kuten aiemmin mainittu, suorittaa yritys A arvonlisäveron ainoastaan myytävän tuotteen provisiosta, eikä tuotetta osteta yrityksen varastoon. Arvonlisäveron määrä on yleisen verokannan mukainen eli 24 prosenttia. Komissio-kauppaa ja välitystoimintaa käsitellään Verohallinnon ohjeissa VH/2104/00.01.00/2023 ja VH/4840/00.01.00/2022. Yrityksen A kuvailema käytäntö lukeutuu välitystoiminnaksi. Verottajan mukaan asiamiehen toimiessa välittäjänä eli toimiessa toisen nimissä, suoritetaan arvonlisävero ainoastaan välityspalkkiosta (Verohallinto 2023a; Verohallinto 2023b.) Yrityksen A kaltaiset kiertotalousyritykset voivat näin ollen menetellä Verohallinnon välityskauppaa koskevien ohjeiden mukaisesti.

Haastatteluissa selvisi myös, että käytössä olevat alustat eivät aina sovellu kiertotalousliiketoimintaan, sillä alustoihin ei ole sisällytetty tarvittavia rakenteita kuten nettohintaa ja provisiota. Lisäksi alustoilla datan siirto ja integraatio ovat työläitä. Coalition Circular Accounting (2022, 8) mukaan kiertotalousyritykset kohtaavat tällä hetkellä haasteita käyttäessään kirjanpitojärjestelmiä, jotka eivät välttämättä sovellu kiertotalousyrityksille. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kiertotalousyritykset kokevat haasteita toimiessaan sellaisten alustojen varassa, jotka eivät sovellu kiertotalousliiketoiminnan tarkoituksiin. Tämä aiheuttaa manuaalista työtä sekä vaatii huolellisuutta.

Haastatteluissa ilmeni, että osa yrityksistä kokee saavansa epäselkeitä ja ristiriitaisia ohjeita kirjanpitäjiltä ja verottajalta. Tätä ajatusta tukee myös Coalition Circular Accounting (2022, 24–25) jonka mukaan kirjanpito on kiertotalousyrityksille vaikeaa, sillä nykyiset säännökset eivät sovellu ei-lineaarisiin malleihin. Voidaan todeta, että kirjanpitäjillä ja verottajalla voi olla haasteita antaa selkeitä ja yksiselitteisiä ohjeita kiertotalousyrityksille, sillä nykyisiä säännöksiä voi olla vaikeaa soveltaa kiertotalousliiketoimintaan.

Kaikkien haastateltavien yritysten ollessa kiertotalousyrityksiä, oli heille tärkeää toimia vastuullisesti ja vähentää maapallon kuormitusta. Vain yksi haastateltavista yrityksistä teki tällä hetkellä vastuullisuusraportointia. Osa haastateltavista olivat tietoisia EU:n raportointivaatimuksista, joita käsiteltiin tietoperustan luvussa 3.1. Raportointivaatimukset tulevat Lindmanin (2024) mukaan laajenemaan ja koskettamaan entistä useampaa yritystä kestävyysraportointidirektiivin myötä ja haastateltavilla oli myönteinen mielikuva asiasta. Voidaan siis todeta, että kiertotalousyritykset jakavat mielellään tietoa toimintatavoistaan ja toivovat läpinäkyvyyttä. Vastuullisuus ja kestävyysraportointi

ei ollut vielä ajankohtaista kaikille haastatelluista yrityksistä, mutta toisaalta kestävyysraportointidirektiivi ei tällä hetkellä kosketa näitä yrityksiä.

Kierrätetyn omaisuuden arvostamisessa haastateltavat yritykset käyttivät erilaisia menetelmiä. Yrityksen B ostaessa käytetyn vaateen jälleemyyntitarkoituksessa, tuotteen arvo määritetään järjestelmään rakennetun laskukaavan avulla, joka määrittää tuotteelle tasearvon. Käytännössä tämä tarkoittaa tuotteen hankintahintaa, jonka määrittämistä käsitellään tietoperustan luvussa 3.2. Kirjanpitolain 4 luvun 5 §:n mukaan "hankintameno luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet välittömät menot". Asiakkaalle maksettu ostohyvitys on ainoa välitön meno, joten arvon määrittäminen on haastateltavan mukaan helppoa. Haastatteluissa selvisi myös, että yritys pitää käytetyn tavaran myynnin erillään, jotta kirjanpidon raportit ja arvonnäkökulma mukaan lukien marginaaliverotus toteutetaan oikein. Tätä tukee myös Kaupan liiton (2023) huomio, jonka mukaan kaupan, joka myy käytettyä ja uutta tavaraa sekä hyödyntää marginaaliverotusmenettelyä käytetyn tavaran kauppaan, on pidettävä vähintään kahta erillistä kirjanpitoa.

Yksi haastateltavista yrityksistä valmistaa itse tuotteita kierrätetyistä materiaaleista. Haastattelussa ilmeni, että käyttämättömät materiaalit arvostetaan hankintahintaan, vaikka niiden hankintahinta olisi nolla euroa. Kaikkea yrityksen vaihto-omaisuutta ei näin ollen lainkaan näy taseessa. Kirjanpitolain 5 luvun 6 §:ssä määritellyn alimman arvon periaatteen mukaan tilinpäätöstä tehtäessä on hyödykkeen arvoksi valittava alhaisin seuraavista vaihtoehtoista: todellinen hankintameno, tilinpäätöspäivän todennäköinen myynti- tai jälleenhankintahinta. Haastateltavan yrityksen tapauksessa materiaalin arvon ollessa nolla euroa, olisi näistä valittava todellinen hankintameno. Coalition Circular Accounting (2022, 8) nostaa myös tämän esille. Kiertotalousyrityksillä on haasteita arvon mittaamisessa, sillä keskeiset arvot jäävät usein huomioimatta tai näkyvät puutteellisesti yritysten taseissa, eikä tällä hetkellä ole vakiintuneita kirjanpitosäännöksiä käytettyjen tavaroiden tasearvon määrittämiseksi (Coalition Circular Accounting 2022, 8).

Arvon määrittämiseen liittyvät haasteet on selkeästi tunnistettu ja niiden eteen tehdään jatkuvasti töitä. Esimerkkinä tästä on luvussa 3.1. esitelty Ellen MacArthur -säätiön alaisuudessa toimiva Circular Economy Solutions GmbH-työryhmä, joka on valmistellut ehdotelman IFRS:n mukaisesta standardista käytettyjen materiaalien arvon määrittämiseksi taseessa (Lundberg Larsen 2021). Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kierrätetyn omaisuuden arvostamisessa on haasteita, eikä tuotteiden arvo ilmene yritysten tilinpäätöksestä.

Valmistamilleen tuotteille yritys D kertoi määrittävänsä arvon laskemalla omalle työlleen hinnan suhteuttaen sen vastaavan uuden tuotteen hankintahintaan. Kuten Kirjanpitolain 4 luvun 5 §:ssä todetaan, hankintameno voidaan lukea hyödykkeen hankinnasta sekä valmistuksesta aiheutuneet välittömät menot. Leppiniemen ja Kykkäsen (2023, 78–79) mukaan välittömien menojen

määrä kasvaa toiminnan volyymin kasvaessa. Esimerkki välittömistä menoista on muun muassa raaka-ainemenot ja työpalkkamenot (Leppiniemi & Kykkänen 2023, 78–79). Haastattelemani yritys soveltaa arvon määrittämiseen edellä mainittua menettelyä. Toisaalta yrittäjän tuotteen valmistamiseen käyttämää aikaa ei välttämättä lasketa esimerkiksi tuntiperusteisesti, vaan yrittäjä käyttää apunaan valmiina ostettavan vastaavanlaisen tuotteen hankintahintaa. Haastateltavan mukaan kyseinen käytäntö on ollut toimiva, eli Leppiniemen ja Kykkäsen (2023, 91) mainitsema hyödykekohtainen hankintamenosta laadittu laskelma on ollut riittävä tosite hankintamenosta. Voidaan siis todeta, että itse valmistamilleen tuotteille arvon määrittäminen vaatii jonkin verran harkintaa, mutta toimivia tapoja on kuitenkin mahdollista löytää nykyisistä säännöksistä.

Vaatteiden lainaustoimintaa harjoittavaa yritystä haastateltaessa selvisi, että kirjanpitäjän mukaan vaatteet, joilla yritys tekee jatkuvasti myyntiä, näkyvät taseessa varastona. Näiden vaatteiden arvosta vähennetään kirjanpitäjän mukaan 25 prosenttia kuluna myynnistä. Yrittäjät kokivat taseen erien ymmärtämisen vaikeaksi, joten asia tarkistettiin ostamalla yrityksen tilinpäätös Patentti- ja rekisterihallituksen Virre-palvelusta. Taseesta selvisi, että lainattavat vaatteet löytyvät pysyvistä vastaavista kirjattuna aineellisten hyödykkeiden koneisiin ja kalustoon. Haastattelussa ilmenneen 25 prosentin vähennyksen yritys toteuttaa suunnitelman mukaisin poistoin. Näin määrätään myös kirjanpitolain 5 luvun 5 §:ssä, jonka mukaan:

Sellaisen aineelliseen omaisuuteen kuuluvan hyödykkeen, jonka arvioidaan tuottavan tuloa useana tilikautena, hankintameno poistetaan merkitsemällä se suunnitelman mukaan kuluksi kullekin tilikaudelle hyödykkeen vaikutusaikana (poisto). Tilikaudelle kuuluvalla poistolla vähennetty jäännös hankintamenosta merkitään pysyviin vastaaviin taseessa (aktivointi). (Kirjanpitolaki 5 luku 5 §.)

Haastatteluissa tuli esille, että yritys myös myy lainattavia vaatteita satunnaisesti. Yritykselle oli epäselvää, miten tämä kuuluu kirjata kirjanpidossa, sillä he eivät löydä näitä myyntejä tilinpäätöksestään. Leppiniemen ym. (2020) mukaan pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot kirjataan yleensä tuloslaskelmaan liiketoiminnan muut tuotot-kohtaan. Pien- ja mikroyritys saa käsitellä näitä tuloja samalla tavalla kuin verotuksessa, mikäli tämä ei olennaisesti vaikuta kuvaan yrityksen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Mikäli pien- tai mikroyritys käyttää huojennusta, irtaimistosta saadut luovutusvoitot merkitään irtaimistotilin hyvitykseksi, joka pienentää menojäännöstä. Näin luovutusvoitto tuloutuu epäsuorasti ja pienentää poistopohjaa. (Leppiniemi ym. 2020.) Valtioneuvoston asetuksen pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015 2 luvun 1 §:n mukaan pienyritykset saavat käyttää lyhennettyä tuloslaskelmaa, jonka vuoksi tuloslaskelmassa ei tarvitse esittää muun muassa liiketoiminnan muut tuotot-erää. Tämän vuoksi käytetty menettely on hankala todistaa tilinpäätöstä tarkastellessa.

Leppiniemen ym. (2020) mukaan tilinpäätöksen yhteydessä voidaan tehdä verotusperusteisia varauksia, mikäli ne ovat verotuksessa vähennyskelpoisia sekä niillä on vaikutusta verotettavan tulon ja veron määrään. Haastattelujen perusteella yritykset eivät ota vaihto- ja palautusoikeutta kirjanpidollisesti huomioon. Haastatelluilla yrityksillä ei ollut muitakaan kirjanpidossa huomioitavia varauksia tai vastuita. Voidaan siis päätellä, että varaukset tulevat ajankohtaisiksi esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, joissa yritys myöntää tuotteelle varsinaisen takuun. Haastattelujen perusteella palautukset ja reklamaatiot olivat marginaalisia, jonka vuoksi niitä ei ollut tarvetta huomioida varauksien muodossa.

Kaikki haastateltavat yritykset olivat tietoisia kiertotalousyritysten veroeduista, mutta vaatteiden lainaamista harjoittavalla yrityksellä oli epäselvyyksiä asiaan liittyen. Epäselvyys on liittynyt lainattavien vaatteiden myynnin arvonlisäverotukseen, ja yritys on selvittänyt asiaa kirjanpitäjältään sekä verottajalta. Verohallinnon ohjeessa (2023a) on käsitelty moottoriajoneuvojen vähittäiskaupan alan tapausta, jossa käytetty auto oli ostettu vuokraustoimintaa varten. Vuokrattava auto kuitenkin myytiin lopulta, jonka vuoksi Keskusverolautakunta oli katsonut yhtiön ostaneen käytetyt ajoneuvot jälleenmyyntitarkoitusta varten ja yhtiö sai näin ollen soveltaa marginaaliverotusmenettelyä toimintaansa. Samaa tulkintaa voidaan verottajan mukaan soveltaa myös muille toimialoille samankaltaisissa tilanteissa. (Verohallinto 2023a.) Samaa Keskusverolautakunnan ohjeistusta voisi mahdollisesti soveltaa tilanteeseen, mutta ennakkoratkaisun pyytäminen Verohallinnolta tai Keskusverolautakunnalta olisi suositeltavaa, sillä olosuhteet eivät ole täysin samanlaiset. Voidaan siis todeta, että kiertotalousliiketoiminnan verotukseen liittyy tulkinnanvaraa, jonka vuoksi etenkin yrittäjät, joilla ei ole taloushallinnon osaamista, saattavat kokea ohjeistukset hyvin vaikeiksi.

Yritys ostaa suurimman osan lainattavista tuotteista uutena, joten näiden myyntiin marginaaliverotusmenettelyä ei voida soveltaa. Osa lainattavista vaatteista on kuitenkin ostettu käytettynä. Näiden käytettyjen verottomana ostettujen lainattavien tuotteiden myyntiin voidaan mahdollisesti soveltaa marginaaliverotusmenettelyä, sillä olosuhteet täyttävät Verohallinnon ohjeen (2023a) vaatimukset. Toisaalta käytettyjen vaatteiden osuus lainattavista vaatteista on haastateltavien mukaan hyvin pieni, joten yrityksen olisi järkevä harkita marginaaliverotusmenettelyn soveltamista. Kaupan liiton (2023) mukaan marginaaliverotusmenettely voi olla hallinnollisesti haastavaa lisääntyneiden kirjanpitovaatimusten ja hallinnollisen työn vuoksi, jotka voivat syödä menettelyn ansiosta saavutetut arvonlisäverosäästöt. Muut haastateltavat yritykset kokivat olevansa tietoisia kiertotalousyritysten veroeduista ja osa hyödyntää luvussa 3.3 esiteltyä marginaaliverotusmenettelyä. Kyseisessä menettelyssä vero lasketaan jälleenmyyjän saamasta voittomarginaalista eli tavaran myyntihinnan ja ostohinnan välisestä erotuksesta (Verohallinto 2023a). Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vaikka suurimmalle osalle haastateltavista yrityksistä verotukseen liittyvät kysymykset olivat selkeitä, osalle ne kuitenkin tuottavat haasteita.

Haastateltavat yritykset kertoivat toivovansa valtiolta tukea kiertotalousliiketoimintaan muun muassa verohelpotusten ja selkeämpien ohjeiden avulla liittyen taloushallintoon. Valtioneuvosto (2023, 12–13) linjaa, ettei kiertotalous etene riittävästi nykymallilla ja merkittäviä poliittisia päätöksiä on tehtävä esimerkiksi sääntelyyn ja taloudelliseen ohjaukseen, jotta tavoitteisiin voitaisiin päästä. Valtioneuvosto nostaakin esille verotuksen. Kokonaisvaltaista uudistusta verotusrakenteeseen ei ole toistaiseksi tehty, mutta siihen on tehty pieniä muutoksia, kuten korkeampi jätevero. (Valtioneuvosto 2023, 12–13.) Voidaan siis todeta, että verotukseen liittyvät muutokset ovat päättäjien tiedossa ja käsittelyssä, mutta suuria muutoksia ei ole vielä tehty.

Myös kotimaisuuden suosiminen, kestävien tuotteiden tuottamisesta myönnettävät kannusteet, halpatuotannon vaikeuttaminen ja sääntely nousivat esille haastatteluissa, kun haastateltavilta kysyttiin toiveista ja odotuksista valtiolle. Euroopan parlamentin (2024) mukaan tekstiilistrategialla pyritään puuttumaan näihin asioihin. EU:n tekstiilistrategian avulla tekstiileistä on määrä tehdä entistä kestävämpiä, helpommin korjattavia ja kierrätettävämpiä sekä puuttua pikamuotiin sekä kannustaa tekstiilialan innovaatioihin (Euroopan parlamentti 2024).

Haastatteluissa selvisi lisäksi, että kirpputoritoimintaa harjoittava yritys on huomannut, että osa yksityishenkilöistä pyrkii myymään tavaraa kirpputoriyrityksen kautta omana liiketoimintanaan. Verohallinnon (2024) kirpputorimyyntiä koskevassa ohjeistuksessa linjataan, että yksityishenkilöt voivat myydä omia tai perheensä käyttämiä tuotteita verovapaasti 5 000 euroon asti vuodessa. Muiden kuin oman perheen käytössä olleiden tavaroiden verovapaa myynti on rajoitettu 1 000 euroon vuodessa. Tämän ylittävää myyntiä voidaan verottajan mukaan verottaa yritystoimintana sekä jatkuvaa ja ammattimaista tuotteiden myyntiä voidaan pitää elinkeinotoimintana. Myyjän tulee ilmoittaa nämä tulot omatoimisesti elinkeinotoiminnan veroilmoituksella. (Verohallinto 2024.) Haastateltava nostikin esille, että toivoo, ettei valtio tiukentaisi yksityishenkilön verotusta kirpputorimyyntiin kontekstissa, sillä tämä voisi vaikuttaa kirpputoriyritysten kasvumahdollisuuksiin. On siis hyvä huomioida myös yksityishenkilöiden vastuu myyjinä. Vaikka vastuu ei suoranaisesti kohdistu kirpputorin pitäjään, voi kirpputorinpitäjän olla hyvä kiinnittää asiaan huomiota.

Haastateltavat nimesivät kiertotalousyritysten kirjanpitäjien tärkeäksi tulevaisuuden taidoksi muun muassa liiketoiminnan ja sen mittaamisen paremman ymmärtämisen, koska jatkossa kirjanpitäjän tulee pystyä tuottamaan lisäarvoa liiketoiminnan tueksi ja näyttämään todeksi, mitä yrityksessä tapahtuu. Tätä väittämää tukee Coalition Circular Accounting (2022, 24–25), jonka mukaan kirjanpitäjät voivat edesauttaa ei-taloudellisen tiedon integroimista taloudelliseen raportointiin muun muassa kehittämällä käytännöllisiä ratkaisuja ja jakamalla tietoisuutta asian merkityksestä. CSRD eli kestävyysraportointidirektiivi velvoittaa yrityksiä enenevässä määrin raportoimaan kiertotaloudesta, mikä korostaa kirjanpitäjän roolin merkitystä kiertotalouden raportoijana. Kestävyysraportointi luo

läpinäkyvyyttä sen esille tuodessa niin yrityksen positiiviset kuin negatiiviset vaikutukset. Kirjanpitäjät voivatkin neuvoa raportointiohjeiden luomisessa, jotta yrityksen vaikutusten mittaaminen ja raportointi voidaan toteuttaa mahdollisimman tehokkaasti. (Coalition Circular Accounting 2022, 24–25.)

Voidaan siis todeta, että kirjanpitäjien työnkuva tulee tulevaisuudessa muuttumaan, sillä laajenevat ei-taloudellisen tiedon vaatimukset luovat kirjanpitäjille uudenlaisia haasteita. Vastuu ei kuitenkaan kohdistu ainoastaan kirjanpitäjälle, vaan Rayn & Dubeyn (2.11.2023) mukaan kiertotalouden kirjanpitoa koskevien asioiden käsittely vaatii kirjanpitojärjestelmien sopeuttamista, mittausmenetelmien kehittämistä, tiedonkeruun prosessien tehostamista sekä säädöksiä ja raportointistandardien noudattamisen valvomista. Nämä saattavat edellyttää yhteistyötä muiden sidosryhmien kanssa (Ray & Dubey 2.11.2023). Näin ollen voidaan päätellä, että kirjanpidon kentällä tapahtuu jatkuvasti muutoksia ja onkin tärkeää, että kirjanpitäjillä on riittävät tiedot ja resurssit näiden täyttämiseen.

Tutkimustulokset olivat pääosin linjassa aikaisemman tutkimustiedon kanssa niiden esille nostessa haasteita nykyisten kirjanpitosäännösten soveltamista kiertotalousliiketoiminnan kirjanpitoon. Kiertotalousyritykset toteuttavat ulkoista laskentaansa tämänhetkisten säännösten ja lakien ohjailemina. Osa kiertotalousyrittäjistä kokee, että laskenta vaatii erityistä tarkkuutta sekä vaatii monitasoisia raportointia. Muuttuva kirjanpitoympäristö haastaa haastatteluiden perusteella niin yrittäjiä kuin kirjanpitäjiä sekä viranomaisia. Haastateltavat yritykset ovat onnistuneet toteuttamaan kirjanpitoa kohtuullisen hyvin, mutta epävarmuutta ja epäselkeyttä toimintatavoista on selvästi havaittavissa. Jatkotutkimuksille sekä selkeille ohjeille ja säännöksille on selkeästi tarvetta.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusta arvioidaan usein käsitteillä tutkimuksen luotettavuus eli reliabiliteetti sekä tutkimuksen pätevyys eli validiteetti. Näitä käsitteitä kohdellaan yleensä eri tavoilla tutkimustyypin mukaan. Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten tarkkuutta eli mittauksen kykyä tuottaa ei-sattumanvaraisia tuloksia ja toistettavia mittaustuloksia. Toisin sanoen reliabiliteetin avulla arvioidaan sitä, saadaanko sama mittaus toistamalla samalta henkilöltä sama mittaustulos riippumatta tutkijasta. Tutkimuksen validiteetilla tarkoitetaan puolestaan mittarin tai tutkimusmenetelmän sopivuutta mitata sitä, mitä sen oli tarkoitus mitata. Validiteetin kannalta on tärkeää, että tutkittavien tulee ymmärtää mittari, kyselylomake tai kysymykset samalla tavalla kuin tutkija, sillä muulloin tulokset voivat vääristyä. Käsitteet reliabiliteetti ja validiteetti muodostavat yhdessä tutkimuksen kokonaisluotettavuuden. (Vilka 2021, 153.)

Tutkimuksen luotettavuuteen voi vaikuttaa useat asiat. Haastateltava voi esimerkiksi muistaa asian väärin haastatteluhetkellä tai ymmärtää kysymyksen väärin, jolloin virheellinen vastaus päättyy

tutkimukseen. Tutkija voi myös tehdä virheitä tulosten tallentamisvaiheessa. Nämä virheet eivät kuitenkaan usein ole mittavia tutkimuksen tavoitteiden kannalta, kunhan tutkija ottaa kantaa sattuneisiin virheisiin ja pohtii niiden syitä. Tutkimuksen yleistäminen tapahtuu aina tulkinnan perusteella tutkimusaineiston sijaan. Tulkinta puolestaan koostuu tutkijan, tutkimusaineiston sekä teorian välisestä vuoropuhelusta. (Vilka 2021, 153–154.)

Vilkan (2021, 154) mukaan yleistettävyyttä ei kuitenkaan ole laadullisen tutkimuksen kannalta kovinkaan tärkeää, sillä laadullisen tutkimusmenetelmän tavoite on lisätä yleistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Tutkijan tulee yhdistellä erilaisia havaintoja ja tarkastella niitä yleisemmällä tasolla. Tutkimuksen voidaan sanoa olevan pätevä ja yleistettävä, kun sen tulokset vastaavat tutkimuksen päämäärää ja tutkimuskohdetta. Tuloksia on syytä verrata esimerkiksi aiempiin tutkimuksiin ja normatiivisiin ohjeisiin. (Vilka 2021, 154.) Hirsjärven & Hurmeen (2022, 11) mukaan haastattelut tulee sitoa kontekstiin ja tilanteeseen sekä tuloksiin sisältyä tulkintaa, jonka vuoksi tulosten yleistämistä on harkittava tarkkaan. Haastattelujen luotettavuuteen liittyy aina riski myös siitä, että haastateltavien saattaa olla helpompaa antaa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia todellisen tilan sijaan (Hirsjärvi & Hurme 2022, 33).

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida monella tapaa. Koska laadullisen tutkimuksen toteuttamista ja luotettavuutta ei voida täysin eritellä toisistaan, on luotettavuuden tärkein tekijä tutkija itse. Tutkijan tulee kertoa rehellisesti ja perustellen käyttämistään valinnoista ja ratkaisuksista, sekä pohtia näiden luotettavuutta. Tutkimuksen toistettavuutta arvioitaessa on myös hyvä ottaa huomioon, että jokainen laadullisella tutkimusmenetelmällä tehty tutkimus on ainutkertainen, eikä samaa tutkimusta voida toistaa sellaisenaan. Teoreettisen toistettavuuden periaatteen mukaisesti on kuitenkin tärkeää, että lukija päätyy samaan tulokseen kuin tutkija. Tämä edellyttää muun muassa yksityiskohtaista kuvausta tutkimuksen etenemisestä. Tulee myös huomioida, että tutkijan arvomaailmalla on vaikutusta tutkimusta koskevista valinnoista. Tutkijan tulee tästä huolimatta pyrkiä arvovapauteen ja ennen kaikkea tuoda omat arvonsa esille, mikä lisää tutkimuksen läpinäkyvyyttä. (Vilka 2021, 155–157)

Tutkimusta tehdessä luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä pohdittiin koko prosessin ajan. Tutkimus toteutettiin läpinäkyvyyden, huolellisuuden ja hyvän tieteellisen käytännön periaatteita noudattaen. Haastattelurunko saatiin opinnäytetyön toimeksiantajalta, joka oli tehnyt testihaastatteluja, joiden avulla varmistettiin kysymysten toimivuus haastatteluissa. Toimeksiantajan ohjeistuksen mukaisesti haastattelurunkoon suhtauduttiin suuntaa antavana, sillä osa kysymyksistä ei koskenut haastateltavia yrityksiä tai kysymysten muotoilu oli hieman epäselvä. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että haastattelurungon kysymysten tarkoitus ja taustat ymmärrettiin riittävän hyvin. Tästä oli valtavasti apua, sillä osa haastateltavista kysyivät tarkennuksia kysymyksiin ja huolellisen perehtymisen

ansioista kysymyksiä osattiin tarkentaa ja muotoilla uudelleen. Näin voitiin varmistua siitä, että haastateltavat ymmärsivät kysymykset samalla tavalla kuin tutkija. Haastattelukutsussa ilmoitettiin haastattelun kestoksi puoli tuntia, mutta jälkikäteen ajateltuna aikaa olisi voitu varata enemmän. Tutkimuksen kannalta tärkeimmät teemat saatiin kuitenkin käsiteltyä annetussa aika-arviossa, mutta pidemmät haastattelut olisivat voineet tuoda tutkimukselle lisäarvoa.

Valittu haastattelumuoto sopi tähän tutkimukseen mainiosti, sillä sen avulla haastateltavilla oli mahdollisuus kertoa ja kuvailla teeman liittyviä aiheita melko vapaasti. Haastattelut nauhoitettiin Teams Transcription toiminnon avulla, jonka avulla saatiin valmiit kirjalliset versiot haastattelutilanteista. Tarkistettiin myös, että kirjallinen versio vastasi haastatteluissa käytyä keskustelua. Tämä toteutettiin kuuntelemalla nauhoite ja korjaamalla litterointia. Yksi haastattelu toteutettiin yrityksen liiketoimissa, jolloin haastattelu nauhoitettiin sanelimelle ja litteroitiin heti haastattelun jälkeen kirjalliseksi tuotokseksi. Haastattelujen ollessa anonyymejä, onnistuttiin haastatteluihin luomaan ilmapiiri, jossa haastateltavan oli helppo vastata kysymyksiin rehellisesti ilman pelkoa tunnistettavaksi tulemisesta. Opinnäytetyöprojekti on toteutettu pitkällä aikavälillä tutkijan henkilökohtaisten aikatauluhaasteiden vuoksi, jonka vuoksi on syytä nostaa esille, että haastattelut on toteutettu kesän ja syksyn 2023 aikana. On siis mahdollista, että jotkin tutkimustulokset olisivat voineet olla poikkeavia, mikäli haastattelut olisi toteutettu nyt.

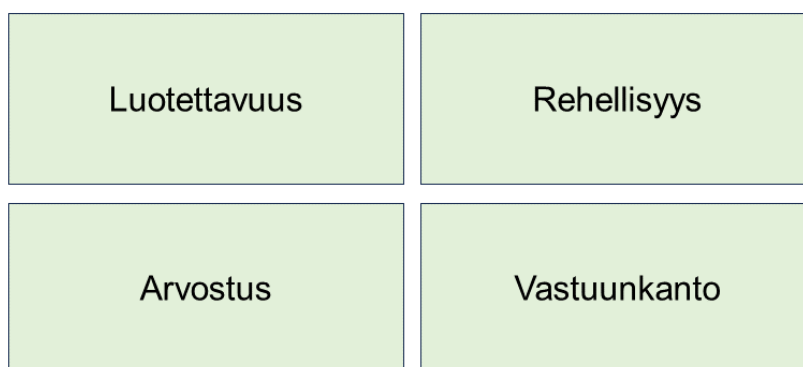
Raportoinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota huolellisuuteen, todenmukaisuuteen sekä lähdeviittauksiin. Tuloksia raportoidessa keskityttiin avoimuuteen ja rehellisyyteen tuoden keskeisimmät havainnot esille neutraalisti. Käytettyjen tutkimusmenetelmien valintaa harkittiin tarkkaan ja niiden valintaan vaikuttaneet seikat käytiin läpi yksityiskohtaisesti. Myös tutkimuksen kaikki vaiheet kuvailtiin riittävällä tarkkuudella toistettavuuden vuoksi. Näiden seikkojen vuoksi tutkimuksen lukijalla on mahdollisuus arvioida tutkimusta ja tehtyjä valintoja sekä muodostaa omat päätelmät kuvauksen pohjalta. Kokonaisuudessaan tutkimusta voidaan näin ollen pitää luotettavana.

6.4 Eettiset näkökulmat

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvää tieteellistä käytäntöä käsittelevän ohjeen mukaan hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteet ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus sekä vastuunkanto. Hyvät tieteelliset menettelytavat jaetaan puolestaan kahdeksaan osaan, joita ovat toimintaympäristö, koulutus, ohjaus ja mentorointi, tieteellisen työn tekeminen, eettisyys ja ennakointi, tutkimusaineiston käsittely ja hallinta, yhteistyö, tekijyys, julkaiseminen ja viestintä sekä asiantuntija- ja arviointitehtävät. Eettisyyden ja ennakkoinnin osalta on tärkeää ottaa huomioon mahdolliset luvat, suositukset ja eettiset ennakoarvioinnit ennen, kuin tutkimusaineiston keruu aloitetaan. On myös varmistettava, ettei tutkimus heikennä tutkijoiden tai tutkittavien terveyttä tai turvallisuutta. Tutkimuseettinen neuvottelukunta nostaa esille myös arvostuksen tärkeyden kaikkia osapuolia,

yhteyskuntaa, ekosysteemejä, ympäristöä sekä kulttuuriperintöä kohtaan. Mahdolliset tutkimukseen liittyvät rahoituslähteet ja muut sidonnaisuudet on tuotava selkeästi esille. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK 2023, 11–13.)

Hyvä tieteellinen käytäntö

Kuva 7. Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteet (mukaillen Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK 2023, 12)

Kun tutkimukseen osallistuu, on tutkittavalla oikeus myös kieltäytyä osallistumisesta. Tutkijan on ensiarvoisen tärkeää tuoda esille, että osallistuminen on vapaaehtoista ja suostumus osallistumiseen on dokumentoitava suullisesti, kirjallisesti, sähköisesti tai muulla asianmukaisella tavalla. Tutkittavalla on myös oikeus keskeyttää tai perua tutkimukseen osallistuminen missä tahansa vaiheessa ja tutkijan on taattava, ettei tutkittavalle koidu tästä negatiivisia seuraamuksia. Tutkittavan on saatava tietoa tutkimuksen sisällöstä ja toteutuksesta sekä henkilötietojen käsittelystä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK 2019, 8.) Tutkittavan henkilön tietoja ei yleensä ole tarpeen tuoda esille tutkimuksessa niin, että tutkittava henkilö voidaan tunnistaa tietojen perusteella. Poikkeuksena tästä voidaan kuitenkin nimetä esimerkiksi merkittävää valtaa käyttävät tai käyttäneet julkisuuden henkilöt, mutta tilannetta tulee aina arvioida tapauskohtaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK 2019, 13.)

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa laadittiin opinnäytetyösuunnitelma, jossa otettiin kantaa muun muassa työn merkityksellisyyteen ja taustoihin, tutkimusmenetelmiin, tutkimuksen rajaukseen sekä aineiston keruuseen. Opinnäytetyön ohjaaja sekä toimeksiantaja kävivät suunnitelman läpi sekä antoivat suunnitelman pohjalta kehitysehdotuksia ja muita kommentteja, joiden pohjalta suunnitelmaan tehtiin muutoksia. Myös toimeksiantosopimus solmittiin toimeksiantajan ja tutkijan välille. Sähköpostitse lähetettäväksi tarkoitettua haastattelukutsua laadittaessa pohdittiin tarkasti, mitä

kaikkia tietoja kutsuun tulisi sisällyttää. Valmis haastattelukutsu sisälsi tietoa opinnäytetyön taustasta sekä tavoitteista, haastattelun toteutustavasta, toimeksiantajasta ja haastatteluaineiston käytöstä. Kutsussa tuotiin selkeästi esille, että toimeksiantaja Erasmus + hanke nimeltä ACES tulee käyttämään haastatteluaineistoa osana omaa tutkimustaan opinnäytetyön lisäksi. Kutsussa ilmoitettiin myös, että tutkija kertoo mielelläni lisätietoja sekä kutsuun liitettiin linkki toimeksiantajan sivuille, jotta voitiin taata tietojen riittävyys osallistumispäätöstä varten. Haastattelukutsu löytyy tutkimuksen liitteestä 1.

Haastattelusuostumus toteutettiin sähköpostin välityksellä. Kaikki haastateltavat ilmoittivat tutkijalle sähköpostitse kiinnostuksestaan sekä suostumuksestaan osallistua haastatteluun ja tutkimukseen. Haastattelutilanteen alussa haastateltaville kerrottiin uudestaan tietojen käytöstä sekä pyydettiin lupa haastattelun nauhoittamiseen aineiston jatkokäsittelyn helpottamiseksi. Jokainen haastateltavista suostui nauhoitukseen. Haastatteluaineisto on säilytetty asianmukaisesti ja se tuhotaan lopullisesti opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen. Haastateltavia etsittäessä kohdattiin tilanteita, joissa yritys oli ilmoittanut osallistuvansa haastatteluun, mutta myöhemmin perui osallistumisensa. Vaikka nämä tilanteet vaikeuttivat tutkimuksen toteuttamista, ilmoitettiin peruminen vastaanotetuksi ja kiitettiin henkilöä kiinnostuksesta. Osallistumisen perumisesta ei näin ollen aiheutunut haastateltaville seuraamuksia, vaan osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Raportointivaiheessa tutkimus on laadittu rehellisesti ja avoimesti. Haastateltavien henkilöllisyyttä ei ole tuotu esille ja aineistoa on käsitelty luottamuksella.

6.5 Jatkotutkimusehdotukset ja kehittämisehdotukset

Kuten johtopäätöksissä todettiin, tällä hetkellä käytössä olevat alustat eivät aina sovellu kiertotalousliiketoiminnan tarkoituksiin, sillä niihin ei ole sisäänrakennettu kaikkia kiertotalousliiketoiminnalle hyödyllisiä toimintoja. Erilaisten toimintojen integraatio voi olla työlästä ja taloudellisesti liian suuri investointi pienelle toimijalle. Olisi tärkeää, että jatkossa erilaisia alustoja kehitettäisiin kiertotalousyritysten tarpeisiin. Aiheesta on tärkeää keskustella enemmän ja tuoda yrittäjien tarpeet paremmin esille. Näin voitaisiin taata, että kehitteillä olevat alustat tukisivat kiertotalousyritysten tarpeita entistä paremmin. Aihetta voisi myös tutkia lisää, jotta yrittäjien tarpeista voitaisiin luoda selkeä yleiskuva jatkotyöstöä varten.

Vastuullisuusraportointi on tällä hetkellä ajankohtainen aihe tuoreen kestävyysraportointidirektiivin astuttua voimaan. Moni haastateltavista kuitenkin vastasi, ettei yritys tee minkäänlaista vastuullisuusraportointia. Vaikka pienet yritykset eivät ole velvollisia tekemään direktiivin mukaista vastuullisuusraportointia, olisi tärkeää tuoda esille asian tärkeys läpinäkyvyyden vuoksi. Aiheesta löytyy runsaasti erilaisia lähteitä, joihin yrittäjien on kannattavaa perehtyä riippumatta yrityksen koosta.

Vastuullisuuden raportoinnista ei ole ikinä haittaa, vaikka se vaatiikin tietyn määrän resursseja ja selvitystyötä.

Yritykset olivat löytäneet toimivat tavat kierrätetyn omaisuuden arvostamiseen. On kuitenkin huomioitava, että mikäli kierrätetty omaisuus on joko saatu ilmaiseksi tai sen hankintahinta on ollut vähäinen, ei yrityksen tase välttämättä tuo esille yrityksen todellista arvoa. Kirjanpitolain alimman arvon periaate velvoittaa yrityksiä arvostamaan vaihto-omaisuuden hankintamenoon tai vielä alempaan myyntihintaan tai jälleenhankintahintaan. Aihetta olisi erittäin tärkeää tutkia enemmän, jotta muun muassa sijoittajat saisivat todenmukaisemman kuvan yrityksen todellisesta tilasta tarkastellessaan tilinpäätöstä. Tilanteen muuttaminen vaatii muutoksia kirjanpitolakiin, mutta lisätutkimukset aiheesta voisivat auttaa kiertotalousyrittäjiä.

Kuten johtopäätöksissä selvisi, osa yrittäjistä kokee vaikeuksia muun muassa taseen tarkastelussa ja etenkin siinä, mistä tietyt taseen erät löytyvät. Haastattelujen perusteella eräs yritys koki, että he eivät ole saaneet selvyyttä kysymyksiin, joita he ovat kysyneet kirjanpitäjältään useita kertoja tilinpäätöksen yhteydessä ja ovat lopulta lopettaneet kysymisen, sillä asiaan ei ole saatu ymmärrettävää vastausta. Tämä on tutkijan mielestä huolestuttavaa, sillä myös pienten yritysten tulisi saada tietoa oman yrityksensä taloudellisesta tilasta ymmärrettävässä muodossa. Etenkin pienillä yrittäjillä ei ole välttämättä taitoa tai resursseja opetella talouteen liittyviä taitoja, jonka vuoksi voisi olla hyödyllistä luoda yleispätevä helppolukuinen ohje, jonka pohjalta kiertotalousyrittäjä saisi tietoa taloushallinnon tärkeimmistä asioista. Ohje voisi käsitellä vaatetusalaa ja sen yleisimpiä liiketoimintamalleja, kuten vaatelainaamoa ja kirpputoria.

Myös kiertotalousyriyrysten verotusta koskevia etuja sekä niihin liittyviä vaatimuksia voitaisiin tuoda esille sekä tutkia enemmän. Olisi kiinnostavaa tutkia laajemmin muun muassa tietoperustan luvussa 3.3 käsitellyn autovuokraustoiminnan vaikutusta marginaaliverotusmenettelyyn sekä sitä, miten esimerkkiä voitaisiin soveltaa muilla toimialoilla. Kiertotalousyriyrykset voisivat myös hyötyä tutkimuksesta koskien sitä, milloin marginaaliverotusmenettelyä on kannattavaa soveltaa tapauksessa, jossa käytetyn tavaran kauppa käsittää ainoastaan pienen osan yrityksen liikevaihdosta. Olisi kiinnostavaa selvittää, missä kohtaa menettelystä aiheutuva hallinnollinen työ sekä kulut saadaan katettua marginaaliverotusmenettelyn tuomilla verosäästöillä.

Kirjanpitäjien kouluttaminen kiertotalousliiketoimintaan voisi olla hyödyksi niin kirjanpitäjän ja yrittäjän välisen kommunikaation helpottamiseen, mutta myös lisääntyvän kestävyysraportoinnin kannalta. Kirjanpitäjät hyötyisivät todennäköisesti myös kestävyysraportointikoulutuksesta ja selkeistä ohjeistuksista kestävyysraportointidirektiivin soveltamisesta. Kestävyysraportointidirektiivin ja sen vaikutusten tutkiminen on kiinnostava aihe, joka on myös hyvin ajankohtainen. ACES-hanke tekee myös tiedon jakamisen parissa hienoa työtä, jonka seurauksena kiertotalousyriyrysten kirjanpitoa

tullaan opettamaan korkeakouluissa. Tämä on erittäin tärkeä ja ajankohtainen aihe, joka antaa myös tulevaisuuden kirjanpitäjille hyvät lähtökohdat jatkuvasti muuttuvassa sääntelyilmapiirissä työskentelemiseen.

6.6 Oman opinnäytetyöprojektin ja oppimisen arviointi

Opinnäytetyöprosessi oli laaja kokonaisuus, joka haastoi minua monella osa-alueella. Koen kuitenkin, että olen oppinut prosessin aikana valtavasti. Minulla oli haasteita etenkin prosessin alussa, sillä koin aiheen laajaksi ja melko haastavaksi. Kerätessäni tietoa aiheesta, huomasin, että aihe on todella mielenkiintoinen ja tärkeä. Tällä oli positiivinen vaikutus motivaatiooni ja halusin tehdä opinnäytetyöstä hyvän ja selkeän kokonaisuuden, sekä olin valmis tekemään töitä sen eteen.

En onnistunut pysymään suunnittelemassani aikataulussa henkilökohtaisten aikataulu- ja jaksamis-haasteiden vuoksi, minkä koin harmittavana. Prosessi venyi, mikä lisäsi henkilökohtaista stressiä. Aloitin uuden työn samaan aikaan opinnäytetyöprosessin kanssa, minkä vuoksi resurssini eivät riittäneet opinnäytetyön aktiiviseen työstämiseen. Päädyin sopimaan työnantajani kanssa joustavista työajoista, jonka vuoksi aikaa vapautui enemmän opinnäytetyöprosessiin. Koen oppineeni paljon priorisoinnista sekä siitä, että omasta jaksamisesta huolehtiminen on tärkeää.

Kirjoittamisprosessin aloittaminen oli vaikeaa, mutta oli hienoa huomata, että kirjoittamisen edessä työn tekeminen alkoi tuntua helpommalta. Kun sain kirjoittamiseen ja lähteiden etsimiseen rutiinia, oli tutkimustyö huomattavasti helpompaa. Olen oppinut prosessin aikana paljon kiertotaloudesta, kirjanpidosta sekä tutkimusmenetelmistä. Tämä opinnäytetyö on ensimmäinen varsinainen tutkimus, jonka olen toteuttanut. Kokemuksen puutteen vuoksi jotkut tutkimusmenetelmät olivat minulle vieraita, jonka vuoksi luin paljon menetelmäkirjallisuutta. Opin kirjallisuuteen perehtymällä tutkimusmenetelmistä ja aineiston analysoinnista, ja koen tämän olevan hyvä oppimiskokemus mahdollisia jatko-opintoja ajatellen. Tutkimusprosessin toteuttaminen ja sen eri vaiheet ovat parantaneet kirjoitustaitojani sekä kriittistä ajattelua.

Tutkimusaineiston keruu oli haastavaa, sillä haastateltavien yritysten löytäminen ei ollut helppoa. Lähetin lukuisia haastattelukutsuja, mutta haastatteluja sain tehtyä lopulta neljä kappaletta. Osa sovituista haastatteluista myös peruuntui, minkä koin stressaavana. Olin ensin pettynyt haastatteluaineiston niukkuuteen, mutta ymmärsin myöhemmin, että olin tehnyt kaikkeni asian eteen. Tämä on täysin normaalia tutkimusta tehdessä, sillä yrityksillä on kiire, eivätkä he ehdi osallistua kaikkiin haastatteluihin. Koen, että sain kuitenkin riittävän määrän tutkimusaineistoa opinnäytetyötä varten.

Haastattelutilanteista opin sen, että haastateltavat ja haastattelut ovat ainutlaatuisia. Koen, että jokainen tekemäni haastattelu vaati minulta erilaista roolia. Osassa haastatteluista haastateltava puhui paljon ja minun roolini haastattelijana ei ollut niin näkyvä. Roolini oli keskustelun johdattaminen

oikeaan suuntaan antaen haastateltavalle tilaa kertoa havaintojaan. Kaikissa haastatteluissa haastateltava ei puolestaan puhunut yhtä paljon, jonka vuoksi keskustelun johdatteleminen kysymyksillä ja kysymysten taustojen avaamisella oli suurempi merkitys. Oli mielestäni tärkeää oppia, millainen merkitys haastattelijan roolilla on riippuen haastateltavasta henkilöstä. Koin haastattelut myös aluksi jännittäviksi, mutta jännitys väheni haastattelujen edetessä.

Kokonaisuudessaan olen todella iloinen ja ylpeä itsestäni, että olen saanut opinnäytetyöprosessin valmiiksi. Opin tutkimusta tehdessä paljon niin tutkimusprosessista kuin myös itsestäni. Olen saanut tärkeitä työelämässä ja jatko-opiskeluissa tarvittavia taitoja.

Lähteet

Accounting for Circular Economy and Sustainability s.a. a. Who we are. Luettavissa:

<https://www.erasmusaces.eu/contact/>. Luettu: 2.5.2024.

Accounting for Circular Economy and Sustainability s.a. b. Innovative training solutions in higher education facilitating accounting for the circular economy. Luettavissa: <https://www.erasmusaces.eu/>. Luettu: 2.5.2024.

Coalition Circular Accounting 2022. Financial accounting in the circular economy. Redefining value, impact and risk to accelerate the circular transition. Circle Economy. Amsterdam. Luettavissa: https://assets-global.website-files.com/5d26d80e8836af2d12ed1269/61f2ae4d99bee2890bffd18c_20220127%20-%20CCA%20-%20Overview%20Paper.pdf. Luettu: 2.5.2024.

Ellen MacArthur Foundation 2017. A new textiles economy: Redesigning fashion's future. Luettavissa: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/a-new-textiles-economy>. Luettu: 14.10.2023.

Ellen MacArthur Foundation 2022a. The technical cycle of the butterfly diagram. Luettavissa: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/articles/the-technical-cycle-of-the-butterfly-diagram>. Luettu: 26.11.2023.

Ellen MacArthur Foundation 2022b. The biological cycle of the butterfly diagram. Luettavissa: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/articles/the-biological-cycle-of-the-butterfly-diagram>. Luettu: 29.1.2024.

Euroopan komissio s.a. a. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma. Luettavissa: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_fi. Luettu: 29.1.2024.

Euroopan komissio s.a. b. Euroopan vihreän kehityksen ohjelman toteuttaminen. Luettavissa: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_fi. Luettu 29.1.2024.

Euroopan komissio s.a. c. Biodiversity strategy for 2030. Luettavissa: https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en?prefLang=fi. Luettu: 29.1.2024.

Euroopan parlamentti 2023. Mitä kiertotalous on ja miksi sillä on merkitystä? Luettavissa: <https://www.europarl.europa.eu/topics/fi/article/20151201STO05603/mita-kiertotalous-on-ja-miksi-silla-on-merkitysta>. Luettu: 2.5.2024.

Euroopan parlamentti 2024. Tekstiilituotannon ja -jätteen vaikutus ympäristöön. Luettavissa: <https://www.europarl.europa.eu/topics/fi/article/20201208STO93327/tekstiilituotannon-ja-jatteen-vaikutus-ymparistoon>. Luettu: 27.4.2024.

Eurostat 2024. Circular material use rate. Luettavissa: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_srm030_custom_11212674/default/bar?lang=en. Luettu: 5.5.2024.

Fischer, A., Geusebroek, L. & Nusseck, M. 2022. Financial Accounting Must Enable the Circular Economy. Luettavissa: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/contributing-global-economy/discussion/financial-accounting-must-enable-circular-economy>. Luettu: 2.5.2024.

GATE C s.a. We are a consulting firm helping businesses to capture the value of the circular economy. Luettavissa: <https://gateconsulting.com/#insights>. Luettu: 28.10.2023.

Haila, K., Salminen, V., Kiiskinen, J., Roiha, U., Leppänen, R. & Kiemunki, J. 2023. Kiertotalousohjelmalle asetettuja tavoitteita ei saavuteta pelkällä porkkanalla. Poliitikkasuositus 4/2023. Ympäristöministeriö. Helsinki. Luettavissa: <https://ym.fi/documents/1410903/42733297/Politiikkasuositus.+Kiertotalousohjelmalle+asetettuja+tavoitteita+ei+saavuteta+pelk%C3%A4ll%C3%A4+porkkana.pdf>. Luettu: 5.5.2024.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2022. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 2. uudistettu painos. Gaudeamus. Helsinki.

Hämäläinen, L. 27.1.2022. Kiertotalouden mukaiset liiketoimintamallit – esimerkkeinä tekstiili- ja vaateteollisuus. Deloitte. Luettavissa: <https://www2.deloitte.com/fi/fi/blog/finland-blog-homepage/2022/kiertotalous-liiketoimintamallit-vaateteollisuus.html>. Luettu: 9.5.2024.

Järvinen, L., Kahra, M., Kaufmann, D., Laine, S., Mattila, H., Mänty, A., Pantsar, M., Peljo, J. & Sorasahi, H. 2017. Uhri, sopeutuja vai ratkaisujen tarjoaja? Sitra. Helsinki. Luettavissa: <https://media.sitra.fi/app/uploads/2017/11/uhrisopeutujavairatkaisujentarjoaja.pdf>. Luettu: 6.5.2024.

Kauppan liitto 2023. Piilovero tavarakaupan kiertotalouden kiusana – helpotusta marginaaliveromenettelystä? Luettavissa: <https://kauppa.fi/uutishuone/2023/05/17/piilovero-tavarakaupan-kiertotalouden-kiusana-helppotusta-marginaaliveromenettelysta/>. Luettu: 28.2.2024.

Kiertotalous-Suomi 2023. Kiertotalouden tilannekatsaus. Luettavissa: <https://kiertotalous-suomi.fi/tieto/kiertotalouden-tilannekatsaus/>. Luettu: 2.5.2024.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2023. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. 12. uudistettu painos. Alma Talent. Helsinki.

Leppiniemi, J., Leppiniemi, R. & Kaisanlahti, T. 2020. Oikeat ja riittävät kirjaukset. Alma Talent. Helsinki.

Lindman, J. 2024. Kestävyyseraportointi on jo täällä – oletko valmis? Luettavissa: <https://tilintarkastajat.fi/artikkelit/kestavyysraportointi-on-jo-taalla-oletko-valmis/>. Luettu: 4.4.2024.

Lundberg Larsen, C. 2021. Rethinking the Value of Used Parts – The Accounting and Financial Management Implications. Luettavissa: <https://www.ifac.org/knowledge-gateway/supporting-international-standards/discussion/rethinking-value-used-parts-accounting-and-financial-management-implications>. Luettu: 4.4.2024.

Opinnäytetyökoordinaattorit 2022. Raportointiohje pitkille raporteille ja opinnäytetyölle. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Luettu: 3.5.2024.

Passeli s.a. Ulkoinen laskentatoimi - Mitä tarkoittaa ulkoinen laskentatoimi? Luettavissa: <https://www.passeli.fi/kirjanpidon-sanakirja/u/ulkoinen-laskentatoimi//u/ulkoinen-laskentatoimi/>. Luettu: 10.5.2024.

Ray, S. & Dubey, R. 2.11.2023. Bending the Linear Economy to Circular: Accounting Complexities & Concerns. Cutter Consortium, an Arthur D. Little community. Luettavissa: <https://www.cutter.com/article/bending-linear-economy-circular-accounting-complexities-concerns>. Luettu: 15.4.2024.

Right to Repair s.a. What we want. Luettavissa: <https://repair.eu/what-we-want/>. Luettu: 25.1.2024.

Seppola, R. 2023. Liiketalous- ja yhteiskuntatieteen tutkimusstrategiat, menetelmät. Books on Demand. Helsinki.

Sitra s.a. Kestävää kasvua kiertotalouden liiketoimintamalleista. Sitra. Helsinki. Luettavissa: <https://www.sitra.fi/app/uploads/2022/02/kestavaa-kasvua-kiertotalouden-liiketoimintamalleista-2-1.pdf>. Luettu: 13.6.2023.

Sjöstedt, T. 2022. Mitä nämä käsitteet tarkoittavat? Luettavissa: <https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-nama-kasitteet-tarkoittavat/>. Luettu 13.6.2023.

Suomen ympäristökeskus 2024. Kiertotalous. Luettavissa: <https://www.ymparisto.fi/fi/ympariston-tila/kiertotalous>. Luettu: 2.5.2024.

Tilastokeskus 2023. Kiertotalousliiketoiminnan indikaattorit. Luettavissa: <https://stat.fi/tup/kiertotalous/kiertotalousliiketoiminnan-indikaattorit.html#kauppa-ja-palvelut>. Luettu: 5.5.2024.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3:2019. Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. Helsinki. Luettavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf. Luettu: 2.5.2024.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2:2023. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Helsinki. Luettavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf. Luettu: 2.5.2024.

Valtioneuvosto 2023. Kiertotalousohjelma: Kansallisen ja EU-tason kiertotalouden tilannekuva. Luettavissa: <https://ym.fi/documents/1410903/42733297/Kiertotalousohjelman+kansallinen+ja+EU-tason+tilannekuva.pdf/77335b7c-9254-a047-aa4b-c72f83ec7dcf/Kiertotalousohjelman+kansallinen+ja+EU-tason+tilannekuva.pdf?t=1686738166654>. Luettu: 27.2.2024.

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015.

Verohallinto 2022. Mikä arvonlisävero on? Luettavissa: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/mika-arvonlisävero-on/>. Luettu: 10.5.2024.

Verohallinto 2023a. Käytettyjen tavaroiden arvonlisäverotus. Luettavissa: <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48682/kaytettyjen-tavaroiden-arvonlisaverotus/>. Luettu: 27.4.2024.

Verohallinto 2023b. Komissiokaupan ja välitystoiminnan arvonlisäverotus. Luettavissa: <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/152899/komissiokaupan-ja-valitystoiminnan-arvonlisaverotus/>. Luettu: 28.2.2024.

Verohallinto 2024. Kirpputorimyynti. Luettavissa: <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/verokortti-ja-veroilmoitus/tulot/ansiotulot/kirpputorimyynti/>. Luettu: 28.4.2024.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. uudistettu painos. PS-kustannus. Jyväskylä.

Ympäristöministeriö s.a. Kiertotalouden strateginen ohjelma. Luettavissa: <https://ym.fi/kiertotalous-ohjelma>. Luettu: 29.1.2024.

Liitteet

Liite 1. Haastattelukutsu

Hei xxx,

Olen Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opiskelija ja olen parhaillaan tekemässä opinnäytetyötä liittyen vaatetusalla toimivien kiertotalousyritysten ulkoisen laskentatoimen haasteisiin. Etsin tutkimustani varten viittä kiertotalousyritystä haastateltavaksi ja toivoisin saavani haastatella teitä asiaan liittyen. Haastattelujen avulla on tarkoitus saada käsitys kiertotalousyritysten taloushallinnon tämänhetkisestä tilasta, kuten siitä, onko kiertotalousliiketoimintamalli vaikuttanut ulkoiseen laskentaanne ja onko asian suhteen ilmennyt haasteita.

Haastattelu voidaan toteuttaa esimerkiksi Teams-tapaamisena ja siihen tulisi varata aikaa noin 30 minuuttia. Ajankohta haastattelulle voidaan sopia joustavasti, mutta haastattelu tulisi tehdä kuitenkin viimeistään elokuun loppuun mennessä.

Opinnäytetyöni toimeksiantajana toimii Erasmus+ hanke nimeltä ACES, Accounting for Circular Economy. Hankkeen tavoitteena on laatia oppimateriaalia kiertotalouden vaikutuksista taloushallintoon. Tulen hyödyntämään haastattelua omassa tutkimuksessani sekä toimeksiantajani käyttää saatuja vastauksia osana laajempaa ACES hanketta. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Lisätietoja hankkeesta voi lukea osoitteesta <https://www.erasmusaces.eu/>.

Olisin hyvin kiitollinen, mikäli lähdette haastatteluun mukaan. Annan mielelläni lisätietoja asiasta sähköpostitse tai puhelimitse.

Ystävällisin terveisin,

Roosa Savolainen

*sähköpostiosoitteeni
puhelinnumeroni*

Liite 2. Haastattelurunko

ULKOISEN LASKENTATOIMEN HAASTATTELUKYSYMYKSET / ACES

Osa 1. Liiketoimintamallit

1. Mitä yritys tekee ja mikä on heidän liiketoimintamallinsa?
2. Käyttääkö yritys kiertotalouden mukaisia materiaaleja tai tavaroita? Jos ei, niin miksi ei?
3. Onko yrityksen toiminta 100 % kiertotaloutta vai onko mukana myös lineaarisia malleja?
4. Onko myynnissä myös uusia tuotteita?

Strategia

5. Oletko tietoinen yrityksesi strategiasta? Jos kyllä, mainitaanko siinä kiertotalous?
6. Kuka vastaa kiertotalouden määrittelystä yrityksessäsi?
7. Valitsetko toimittajat heidän kiertotalous-kriteerinsä perusteella? Miten mittaat tätä?

Siirtyminen kiertotalouteen

8. Oliko liiketoimintamalli syntyperäinen eli yritys perustettiin kiertotalousliiketoimintana vai oletteko siirtyneet siihen (miten tehty tai "vahingossa")?

Jos yritys EI ole alun perin kiertotalouteen perustuva, kysy (esimerkiksi) seuraavat kysymykset:

9. Miksi vaihdoitte lineaarisesta kiertotalouteen? Oliko muutos vapaaehtoinen?

Mahdolliset syyt: kustannussäästöt, asiakkaiden/työntekijöiden/johtajien vaatimukset, lainsäädäntö (nykyinen tai tuleva), verojärjestelmä, kilpailu, maine vai muu?

10. Mitä tapoja löysitte hyödyntää kiertotaloutta: pidentää omaisuuden käyttöikää, käyttää tuotteita uudelleen, käsitellä jätettä tai käyttää sitä uudelleen?
11. Missä liiketoiminnassa/prosessissa kiertotalouteen siirtyminen on mielestäsi helpointa/kannattavinta/loogista?
12. Mitä haasteita koitte kiertotalouteen siirtymisessä? Liittyivätkö ne laskentatoimeen?

Kestävän kehityksen raportointi

13. Tekeekö yritys vastuullisuusraportointia?

Jos kyllä, kysy seuraavat kysymykset:

14. Mikä osasto tai kuka siitä vastaa?
15. Mistä he saavat tiedot?
16. Tilintarkastetaanko tiedot?
17. Oletko valmistautunut tuleviin EU:n raportointivaatimuksiin?

Osa 2. Ulkoinen laskentatoimi

18. Onko kirjanpito sisäinen vai ulkoistettu?
19. Mikä on roolisi ja tehtäväsi suhteessa kirjanpitoon?
20. Onko sinulla ollut ongelmia tai huomioita kirjanpitoon ja kiertotalousliiketoimintaan liittyen?

Jos haastatelttava ei mainitse mitään, voit mainita esimerkiksi:

- kierrätetyn omaisuuden arviointi,
- käytettyjen materiaalien tai tavaroiden arvonnlisävero,
- jätehuoltosäännökset,
- takuut tuotteiden pidemmästä elinkaaresta jne.

Asetus

21. Mitä kirjanpitoasetusta noudatatte? Suomen kirjanpitolaki, joku muu?
22. Tuntuuko sinusta, että kiertotalousliiketoiminnan kirjanpito on erilaista kuin lineaariseen liiketoiminnan kirjanpito? Jos kyllä, mitkä ovat mielipiteesi erot? Onko sinulla ollut haasteita?
23. Antavatko säädöksenne/standardinne vastauksia kiertotalouteen liittyviin kirjanpito-ongelmiin/-tapauksiin? Jos ei, mitä teet?

Kirjanpidollinen arvostus

24. Miten arvostat kierrätetyn omaisuuden (jos sinulla on) kustannuksia tai varastoa?
25. Onko teillä ollut haasteita kiertotalousomaisuuden arvostuksen kanssa? (Pitkäaikaiset varat, vaihto-omaisuus ym.)
26. Onko teillä palautus-/korjaustakuu? Miten otat nämä huomioon kirjanpidossasi? Onko muita vastuita mitä pitää kiertotalousliiketoimintaa nähden ajatella?
27. Onko teillä takuuvaramuksia? Miten takuuvaramukset lasketaan?
28. Onko teillä ollut haasteita vastuiden arvostuksen kanssa?
29. Tuntuuko sinusta, että osa yrityksen omaisuudesta ei näy taseessasi niiden kiertotalousluonteen vuoksi?

Verotus ja hallitus - motivaatio siirtyä kiertotalouteen?

30. Oletko tietoinen kiertotalousyritysten veroeduista (esimerkiksi arvonnlisävero, marginaalivero)?
31. Mitä odotat valtiolta kiertotalousliiketoimintasi tukemiseksi (motivaatio)?

Raportointi

32. Ovatko talouden mittarit mielestäsi "reiluja"? Mittaavatko ne yrityksen tilaa oikeudenmukaisesti?
33. Tukeeko kirjanpitojärjestelmäsi kiertotalousliiketoimintaasi?
34. Käytätkö triple bottom line -raportointia? (People Planet Profit)
35. Kirjaatteko ympäristö- ja sosiaalisia vaikutuksia budjettitukeen ja tuloslaskelmaan?

Tulevaisuuden taidot

36. Mitä uusia taitoja kirjanpitäjä tarvitsee kiertotalouskäytäntöihin?
37. Onko mitään uutta tietoa tästä asiasta, jonka haluaisit saada?

Oliko jotain, josta meidän pitäisi tietää, mutta emme kysyneet?